

EK.1

PROJEYLE İLGİLİ BİLİMSEL GELİŞMELER SOYLULAŞTIRMA 2.0: MAHALLE DÖNÜŞÜMÜNDEKİ POLİTİKALAR VE UYGULAMALAR

1. PROJENİN GENEL ÇERÇEVESİ

Bu proje, 'JPI Urban Europe 2012 - Kentsel çeşitlilik ve toplumsal bütünleşme' teması altında Avrupa'daki farklı üniversiteler ve kurumlar,

- Radboud University Nijmegen (RU),
- University of Vienna (UNIVIE),
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ),
- Raumdaten GmbH (RD),

ortaklığı ile farklı kentsel alanlarda (Arnhem, Hollanda; Viyana, Avusturya; İstanbul, Türkiye; Zürih ve Riesbach, İsviçre) soylulaştırma sorunsalını incelemek üzere geliştirildi. Proje, hem Avrupa'daki farklı kentlerdeki soylulaştırma süreçlerini derinlemesine incelemeyi hem de soylulaştırma kavramını, demografik, ekonomik, emlak gelişimi ile planlama temalarında tartışmayı amaçladı.

Proje, kent merkezinin çeperindeki konut alanlarının iki farklı işlevini vurgulamaktadır. Birincisi, bu alanların ekonomik olarak canlılığını koruması kent açısından önemli bir işlevi üstlenmesidir. İkincisi ise bu alanlarda farklı sosyal grupların birarada varolabilmesi kente katkı yapmaktadır. Proje, Birleştirme Kuramı (İng. *Assemblage Theory*) üzerinden farklı sosyal, ekonomik ve mekansal süreçlerin (problemler ve olasılıklar) mahalleleri oluştururken nasıl biraraya geldiklerini disiplinlerarası bir yaklaşımla incelemektedir. Buradaki yaklaşım, soylulaştırmanın stratejik bir kavram olduğunu ve bir süreç içinde değişerek dönüştüğünü öngörmektedir. Bu öngörü, kentteki ekonomik ve sosyal canlılık açısından yeni olanaklar sunmaktadır.

Proje kapsamında oluşturulan 4 çalışma grubu oluşturulmuştur.

- Nüfus ve sosyal yapı verilerinin ele alındığı DEMO (UNIVIE) grubu;
- Ekonomik verilerin ele alındığı ECON (RU) grubu;
- Mekansal verilerin ve planlama süreçlerinin ele alındığı PLAN (ODTÜ) grubu;
- Emlak verilerinin incelendiği PROP (RU liderliğinde RD) grubu.

Bu projede farklı kentlerdeki soylulaştırma süreçlerini konu alan mahalle örnekleri aşağıda özetlenmektedir.

- RU (Radboud University, Nijmegen) tarafından Hollanda, Arnhem'de Klarendal mahallesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu eski işçi sınıfı mahalle, etnik olarak çeşitlenme ve özellikle moda kümelenmesini içeren yaratıcı aktivitelerin yoğunlaşması gözlenmektedir.
- UNIVIE (University of Vienna) tarafından Avusturya, ağır-trafik bölgesi olan Gürtel'e yakın olan Batı Viyana'da Rudolfsheim-Fünfhaus'da (15. Bölge) alan çalışması yapılmıştır. Bu mahalle, %33 oranında göçmen nüfusu olan Viyana'nın etnik çeşitliliği en yüksek bölgesinde bulunmaktadır. Ancak mahallenin, ucuz konut piyasası ve mevcut mekansal yapısı, genç nüfusun ve yaratıcı iş kollarının mahalleye yönelimine sebep olmuş ve soylulaştırma sürecini başlatmıştır.
- ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) tarafından Türkiye'de İstanbul Beyoğlu'ndaki Cihangir mahallesi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Soylulaştırma süreci 1990'ların ilk yarısında başlayan mahallede sosyal ve ekonomik olarak dönüşüm devam etmektedir. Orta gelir grubu konut alanından

üst gelir grubu konut alanına dönüşmektedir. Merkezi ve yerel yönetimlerin müdahaleleriyle mahalledeki dönüşüm hızlanmaktadır.

- RD (Raumdaten GmbH) tarafından İsviçre, Zürih Kentinde Batı Zürih’de, Weststrasse ve Riesbach mahallelerinde alan çalışmasına başlanılmıştır. Batı Zürih, eski bir endüstri alanıdır. Alanın merkeze yakınlığı ve ulaşılabilirliği, mekansal değerini artırmaktadır. Alan, temel kamu yatırımları ile yeniden geliştirilmektedir. Riesbach ise göl ile villa bölgesinin arasında yer almakta ve merkezi iş alanına yakınlığı ile soylulaştırma sürecine açıktır. Ancak, bu alanlarda Proje ekibinin çalışmaları devam edememiştir.

Projenin en önemli katkısı; soylulaştırma konusuna yeni bir kuramsal yaklaşım geliştirmesidir. Bugüne kadar soylulaştırma konusuna yönelik farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Örneğin, Neil Smith’in (1979) Rant Farkı Kuramı, Marksist perspektiflerin uzantısı olarak sermaye hareketini, soylulaştırmanın arkasındaki ana neden olarak ön plana çıkarırken kültürel yaklaşımlar, insan hareketlerini soylulaştırmanın ana faktörü olarak göstermektedir (Hubbard, 2006). Öğrenci ve sanatçılar (Ley, 2003), kadının aile reisi olduğu aileler (Bondi, 1991), toplumun farklı kesimlerinden bireyler ve gruplar (Lauria ve Knopp, 1985) soylulaştırmaya öncülük eden sosyal gruplar olarak ele alınmıştır. Bu proje araştırması, kültürel ve ekonomik ele alışların ötesinde, soylulaştırma olgusuna yeni bir yaklaşım geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu noktada geleneksel ‘Soylulaştırma 1.0’ yaklaşımları soylulaştırma olgusunu incelemekte giderek artan kentsel karmaşık içinde yetersiz kalmaktadır. ‘Soylulaştırma’ kavramı bugüne kadar ‘sanayisizleşme’ (İng. *de-industrialisation*), ‘kentsel ayrışma’ (İng. *urban segregation*), kentsel yeniden doğuş’ (İng. *urban renaissance*), ‘yaratıcı sosyal çevreler’ (İng. *creative milieux*) gibi kavramlar üzerinden tanımlanmıştır. Bu araştırmadaki ele alış, soylulaştırma konusundaki bilgileri rafine ederek sadeleştirmeyi amaçlamaktadır. Soylulaştırma genellikle ya olumlu (sosyal çeşitlilik, yaratıcılık gibi) ya da olumsuz (yerinden etme, nüfus ve kentsel fonksiyonların homojenleşmesi gibi) sonuçlarla incelenmektedir. Bu araştırma, soylulaştırma olgusuna geleneksel yaklaşımların çizdiği çerçeveden incelemeyi kentsel karmaşıklığı ve yerel coğrafi özellikleri dışlamak anlamına geldiğini kabul etmektedir.

Bu proje, Birleştirme Kuramını farklı boyutlarıyla kullanmaktadır: **Birincisi**, Birleştirme Kuramını, gelişme çizgisi (İng. *trajectory*) kavramıyla ilişkilendirerek, kentsel gelişmeye daha eklettik bir coğrafi ve tarihsel anlayışla yaklaşmaktadır. Mekansal öbeklenmeler, coğrafi olarak ‘yerel’-‘bölgesel’-‘küresel’ gibi sınıflandırmalarla açıklanmaktadır. Birleştirme Kuramı, sınıflandırmalar yerine yerellikler arası süreçlerin ve bağlantıların saptanmasını sağlamaktadır. **İkincisi**, Birleştirme Kuramı, kentsel süreçleri ‘yansıtıcı uygulamalar’ (McFarlane (2011a)’de Collier ve Ong (2005)) yani tek bir mantığa indirgenemeyen çokluluğun ürünü olarak görmemizi sağlamaktadır. ‘Yansıtıcı uygulamalar’, modern batı toplumlarında, gerek uygulamaya yönelik gerek akademik bilginin kentsel süreçleri etkilemesindeki ve biçimlendirmesindeki önemli rolleri anlamada yer almaktadır. ‘Şimdiye-kadar-söylenen-hikayeler (İng. *Stories-so-far*)’ (Massey, 2005) kavramı ise, yerelden küresele, ‘soylulaştırma’, hikayeler ve uygulamalar arasındaki bağlantıların nasıl ele alındığını ve farklı kentsel süreçler olarak ortaya çıktığını anlamak açısından önemlidir. **Üçüncü** olarak, bu projenin araştırma yöntemi açısından da önemli bir hedefi bulunmaktadır. Mahalle gelişiminin, yerellikler arası ve yerel-küresel ilişkiler kapsamında her örneğe uygun olarak belirlenen karma yöntemleri ele almasıdır.

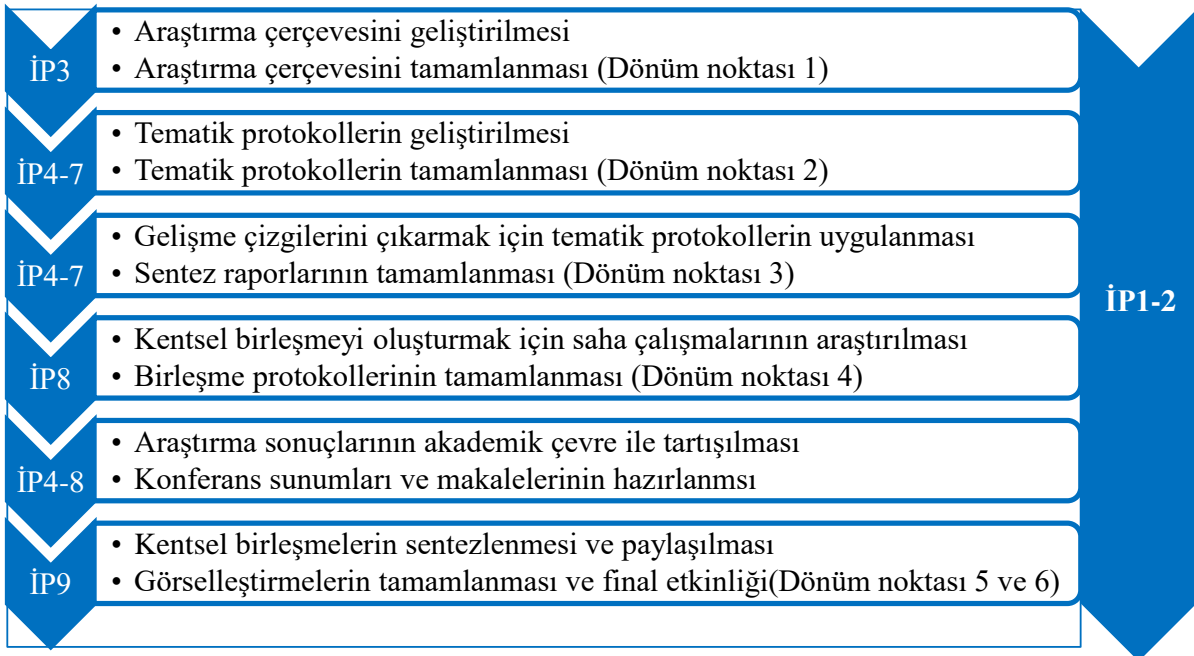
‘Soylulaştırma 2.0’ hakkında bilgi

Birleştirme-gelişme çizgisi yaklaşımı üzerine geliştirilen bu araştırma, soylulaştırma süreçleri hakkındaki anlayışımızı derinleştirmeyi ve daha kapsamlı bilgi birikimi yaratarak kent merkezindeki mahallelerdeki değişim ve dönüşüm süreçlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlar, neoliberal kentsel politikaların ve planlama süreçlerinin hakim olduğu bu dönemde Eleştirel Kent Kuramı açısından da önem taşımaktadır

(Wacquant, 2009; Slater, 2006). Bu araştırma, soylulaştırma literatüründe şimdiye kadar bulunan klasik eleştirel, kentsel gelişimi tek boyutlu gören dar bakış açısına sahip perspektifin ötesine geçmeye çalışmıştır. Araştırma, soylulaştırma kavramı 'açık' bir kavram olarak kabul etmektedir. Aynı zamanda soylulaştırmayı toplumsal mücadele veya yaratıcı ekonomilerin bir olgusu olarak görmemektedir. İlişkisel yaklaşımı izleyerek, temalar üzerinden görgül incelemeler içermektedir. Bu incelemeler, 'şimdiye-kadar-söylenen-hikayeleri' anlamamızı sağlamaktadır. Ancak bu, soylulaştırma konusundaki kapsamlı ve herşeyi dahil eden bir sonuç değildir. Bu araştırmada, çeşitliliği ve karmaşıklığı içerebilecek bir sonuç hedeflenmiştir. Bu araştırma, farklı mahalleleri odağına alarak çoklu toplumsal, ekonomik ve siyasal süreçlerin nasıl kesiştiğini anlamaya çalışan kuramsal bir anlayış ortaya koymaktadır. Soylulaştırmayı sabit bir süreç olarak görmemekte ve açık bir kavram olarak kabul etmektedir. Bu kavramın iki rolü vardır: bir taraftan, tarihi mahallelerin toplumsal-ekonomik-mekansal olarak canlandırılması; diğer taraftan, yerel yönetimler, kamu-özel ilişkileri ve yaşayanlar arasındaki kapasite gelişiminde edimsel bir rol üstlenmesidir.

Proje İş Planı

Proje başvurusunda hazırlanan **Proje İş Planı Stratejisi**, iki aşamayı (*tema-odaklı* ve *birleştirme*) kapsamaktadır. Dört iş paketiyle (İP4-DEMOGRAFI; İP5-EKONOMİ; İP6-PLANLAMA; İP7-EMLAK) tanımlanmıştır. Öncelikle her ortak, sorumlu olduğu iş paketi hakkında diğer ortakları bilgilendirerek ve koordine ederek önce **Tematik Protokolleri**, daha sonra da **Sentez Raporlarını** hazırlamıştır. ODTÜ Grubu olarak planlama süreçlerinin ele alındığı İP6-PLANLAMA iş paketi yürütülmüştür. Neoliberal kentleşme ve kentsel yönetim; üçüncü-dalga soylulaştırma; yeni kentsel yönetim formları, demokratik katılım ve kent hakkı; söylem koalisyonları ve ilişkisel devlet ana başlıkları altında tartışılan İP6- PLANLAMA iş paketi için literatür araştırmaları ve İP4-8 (Araştırma sonuçlarının akademik çevre ile tartışılması ve konferans sunumları ile makalelerin hazırlanması) iş paketine ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

Şekil 1. Proje İş Planı Stratejisi

2. PROJENİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Araştırma Yöntemi

DEMO, ECON, PLAN ve PROP Temaları üç aşamada değerlendirilmiştir. Gerçekleşmiş olanın geriye doğru incelenmesidir (İng. *Counter-actualization*).

Ölçütler (Bilgiler): Yetkili kurumlar (akademisyenler, danışmanlar, politika yapıcılar) mahalle gelişimini ve soylulaştırmayı nasıl gözlemlemekte, tanımlamakta ve hangi ölçütlere dayanmaktadır? Hangi sınıflandırmalar ve modeller kullanılmaktadır? Bunlar politika geliştirme ve strateji oluşturma aşamalarında nasıl kullanılmaktadır? Bu aşamada özellikle aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

- Hangi yerel kurumlar bilgi üretmektedir?
- Üretilen bilgi(leri)nin niteliği nedir?
- Hangi araştırma yöntemleriyle bu bilgi ele incelenmelidir?

Olasılıklar (Yorumlar): Kurumlar ve temel aktörler hangi olasılıklar (yorumlar) üzerinde yoğunlaşmaktadır? Hangi hikayeler ve beklentiler bu aktörler için motivasyon kaynağı olmaktadır? Hangi farklı yaklaşımlar izlenebilmektedir ve bunlar bilgiyi nasıl etkilemektedir? Bu aşamada aşağıdaki sorulara odaklanılmıştır.

- Bir önceki aşamada belirlenen ölçütler ve sınıflandırmalar hangi motivasyonlarla ve anlamlarla oluşturulmuştur?
- Aktörler hangi alternatif yorumları geliştirmektedir?
- Hangi araştırma yöntemleriyle alternatif yorumlara ulaşılmıştır?

Uygulamalar (Pratikler): Bireyler ve gruplar mahalle düzeyinde hangi gündelik yaşam pratiklerini üretmektedir? Varolan yorumlar hangi gündelik yaşam pratiklerinin oluşumuna yol açmıştır? Bunlar dışında hangi alternatif pratikler ortaya çıkabilir? Aşağıdaki sorular üzerine düşünce geliştirilmiştir.

- Baskın ve baskın olmayan bakış açıları hangi pratiklerden geliştirilmektedir?
- Bu bakış açıları neleri temsil etmektedir?
- Kuramla pratikler arasında uyumsuzluk var mı?
- Değişim için hangi olanaklar mevcuttur?

2.2. Tema Protokolleri

DEMOGRAFI TEMALI PROTOKOL

Soylulaştırma literatüründe sınıf ve statü tartışmaları, Ruth Glass'ın 1964'de soylulaştırma kavramını geliştirmesiyle öne çıkmıştır (Lees, Slater ve Wyly, 2010). Bu anlamda soylulaştırma Londra'nın işçi sınıflarının yaşadığı mahallelerin orta sınıf tarafından işgal edilmesi olarak tanımlanmıştır. Üretim bazlı (Clay, Hamnett & Randolph, Smith, Zukin gibi) ve tüketim bazlı (Butler, Dangschat, Jager, Ley) kuramlar geliştirilmeden önce 1980'lerde soylulaştırma, basit anlamda orta sınıf hanehalkının eski işçi sınıfı mahallelerine akımı olarak belirtilmiştir. Daha sonra Clark (2005) sınıflar arası farklılıkları terk ederek soylulaştırma tartışmasının içine statüyü sosyo-demografik bir öge olarak dahil etmiştir. Soylulaştırmayı, yapılı çevreye yeniden yatırım ile önceki kullanıcılarından daha yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip grupların yer değişimi olarak tanımlamaktadır.

2000'lerden bu yana soylulaştırmanın, süper-soylulaştırma (İng. *super-gentrification*), öğrencileştirme (İng. *studentification*) gibi yeni türleri, tartışmaya katılmış ve sosyo-demografik yapısında incelenmesi de değişmiştir. Lees (2010), süper-soylulaştırmayı küresel kentlerin finans, sigorta ve emlak sektöründe çalışan

süper zengin grupların kentte yer seçimi olarak literatürde tartışmış ve *yeniden-soylulaştırma* olarak tanımlamıştır. Öğrencileştirme süreci ise soylulaştırmanın yeni beliren formu olarak bahsedilmektedir. Öğrencilerin mahalleye gelişi ile genç mahalle sakinlerinin artan oranını anlatmaktadır. Bu süreç, mahallenin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel yapısına etki etmektedir (Smith, 2005). Bu etki, yerel ve mekansal bağlama göre mahalleyi ya iyi duruma getiriyor ya da çöküntüye uğramasına neden oluyor. Akademik araştırmalarda soylulaştırmadaki yeni grupların tartışılması, süreçteki aktörleri ve birbirleri ile ilişkisini anlamada önemli bir araştırma olarak görülebilir. Ancak soylulaştırmadaki öncü gruplar ile orta-sınıf soylu tartışmalarının üstüne çıkılmasına ve daha geniş bir biçimde ele alınmasına neden olabilir.

Yeni grup soylulaştırıcılar ile onların mekan ve yer tahsisine ilişkin sonucu, *intikamcı* (İng. *revanchist*) ve *özgürleştirici* (İng. *emancipatory*) mekan tartışmalarının da katılması gerekmektedir. İntikamcı kentler kavramı, kent içi mahallelerin orta sınıf sakinleri tarafından sosyal gerginlik yaratan işçi sınıfı sakinlerinden alınmasının rövanşını açıklamaktadır. Bu kavramın tersine özgürleştirici kentler kavramı, soylulaştırma sürecinde eski ve yeni grupların birleşimini daha pozitif ve yapıcı bir durum olarak açıklamaktadır.

Demografi temasındaki üç katman

Ölçütler (Bilgiler)

Kullanılan yöntem: Yayınlanan ve yazılan demografi istatistiklerinin sentezi

Analiz katmanı: Ölçütler

Coğrafi Bilgi Sistemleri görselleştirmesi: Etnik yapı, yaş dağılımı, hanehalkı yapısına ilişkin tematik haritalar

Ölçütlere ilişkin envanter mahallelerin demografik profili için bir temel oluştururken 'Soylulaştırma 1.0' takip ederek mevcut durumu anlamamıza imkan vermektedir. Bu analiz, yerel kavramsallaştırma ve karşılaştırmalı analizler için başlangıç noktasıdır.

Hangi ölçütler, neden ve kimin tarafından üretilmektedir?

- Ölçütler kimin tarafından üretilmektedir, hangi hikayeler, neden tartışılmaktadır?
- Akademisyenlerin kullandığı ölçütler, ne kadar uygulamaları (kentsel yenileme stratejileri, planlar veya yeni fikirler) etkilemektedir?
- Ölçütler, sosyal grupların yorumlarını (negatif veya pozitif) etkilemektedir?

Olasılıklar (Yorumlar)

Mahalledeki ve mahalleliyle ilişkili sosyal grupların anlatıları;

Kullanılan yöntem: Medya ve siyasi doküman analizleri, sosyal medya analizleri

Analiz katmanı: Yorumlar ve ölçütler

Coğrafi Bilgi Sistemleri görselleştirmesi: Etiketlerin ve facebook/twitter, bloklar gibi araçların ve internet uygulamalarının niceliksel etkilerinin analizi

Mahalledeki yerel aktörlerin ve onların mahallede hedefledikleri demografik yapı algıları;

Kullanılan yöntem: Belge ve doküman analizleri, anketler, görüşmeler

Analiz katmanı: Yorumlar ve ölçütler

Coğrafi Bilgi Sistemleri görselleştirmesi: Niceliksel hikayeler, haritalama (sosyal etkileşim, kamu mekanlarının kullanımı ve tahsisi)

Uygulamalar (Pratikler)

Yerel ve dışsal aktörlerin uygulamaları;

Kullanılan yöntem: Anketler, görüşmeler ve katılımcı gözlemler

Analiz katmanı: Yorumlar ve ölçütler

Coğrafi Bilgi Sistemleri görselleştirme: Video ve fotoğraf dokümantasyonu (Flickr, Youtube, Vimeo, vb.)

EKONOMİ TEMALİ PROTOKOL

Ekonomik ve ticari soylulaştırma, bir şekilde konut soylulaştırmasından daha az dikkat çekmiştir. Bazı araştırmacılar tarafından, ekonomik ve ticari soylulaştırma üzerine araştırmalar yapılmış olsa da bu konuya odaklanmış araştırmacının, Zukin olduğunu söylenebilir (örneğin Zukin, 1990; 2009; Zukin vd., 2009). Onun çalışmalarında da büyük ölçüde eleştirel/politik ekonomi yaklaşımı için örnek oluşturan ticari/perakende soylulaştırma yer almıştır. Ekonomik ve ticari soylulaştırma üzerine gelişen literatürde, açıklayıcı (İng. *descriptive*), eleştirel (İng. *critical*) ve pozitif (İng. *positive*) öğeleri bulabiliriz. Neredeyse bu konudaki bütün literatürde 'ticari' veya 'perakende soylulaştırma' yerel işletme sahiplerinin istemi dışında yerinden etme ile eşanlamlıdır. Genel anlamda mahalle değişimine olumlu katkısı olan soylulaştırma örnekleri dahi her yerde olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar bu proje için ticari soylulaştırma, bire bir uygun bir kavram olmasa da bu literatürün üç ana konusu (açıklayıcı, eleştirel ve pozitif) şöyle özetlenebilir.

Açıklayıcı tartışma; Ticari soylulaştırma, neredeyse kitlesel tüketimin merkezi olan alışveriş merkezlerinin yer almadığı (Ley, 1996), *yiyecek-içecek* ile ilgili (yerel/egzotik yiyeceği veya modern/karma mutfağı olan kafeler, barlar, restoranlar), *ev* ile ilgili (dekorasyon, vintage mobilya, çocuk eşyaları satan) ve *özgün, yaratıcı* (tasarımcı giysileri, alternatif tedaviler, perakende sunan) küçük işletmelerin yer aldığı farklı bir perakendeyi (*retailscape*) tartışır (Bridge ve Dowling, 2001). Diğer bir açıklama ise işletmeleri, soylulaştırılan (butikler), soylulaştırılmayan (işçi sınıfı/ endüstriyel) ve soylulaşan (dönüşüm) diye farklılaştırmayı kapsar.

Eleştirel tartışma; Yeni ticari alanlar, küresel kapitalizm ve/veya orta sınıf kültürel emperyalizmin yerel yansıması olarak algılanmaktadır. İktisatçılar, kentleri ve mahallelerini giderek artan zenginlik üzerinden kutuplaşan, sosyal dışlanma ve estetik ayırım ile şekillenen daha fazla küreselleşmiş (Latham, 2003) alanlar olarak tanımlamışlardır. Soylulaştırılmış ticari alanların ise bu süreçlerin, mükemmel bir şekilde yer aldığı alanlar olduğu ifade edilmiştir.

Pozitif tartışma; Latham (2003) ve Bell (2007), kentin iç kesimlerindeki ticari alanların değişimini, olumlu bir değişiklik olarak algılar. Latham, eleştirel kent plancılarının, kent hayatı için canlanma olan değişiklikleri, isteksizlikle karşıladıklarını vurgular ve diğer kent plancıları, politikacılar, vatandaşlar tarafından bir sorun olarak algılanmadığını belirtir.

Ekonomi temasındaki üç katman

Uygulamalar Ekonomileştirme (Hesaplar); Ekonomi temasında, ekonomik hesaplardır. Ekonomileştirme (İng. *economization*) (Callon ve Muniesa, 2005, Çalışkan, 2009, 2010), bu noktada önemlidir. Üretimin ve tüketimin yer aldığı zaman ve mekan soyutlanmıştır. Ekonomik hesapların yapıldığı mekanlar, ürün ve servislerin, nesnelleştirildiği, tanımlandığı, karşılaştırıldığı, fiyatlandırıldığı, ve bedelinin ödendiği mekanlardır. Bu nesnelleştirme, vitrinlerdeki, raflardaki, menülerdeki, banka hesaplarındaki, kasa defterlerindeki, alışveriş listelerindeki, reklam broşürlerindeki, internet sitelerindeki araçlar ile sağlanabilmektedir. Bu yüzden saha çalışmasında mahallelerdeki değişimi gözlemlemek için bu nesnelleştirme araçları araştırılacaktır.

Yorumlar Ekonomik (Niteliksel değerler); Araçların sunduğu ekonomik olasılıklar, yorumların içeriğini oluşturmaktadır. Araçların özellikleri, birbirlerinden farklılıkları ve pek çok farklı hesaplar, bize nedensel ilişkilerin, hikayelerin ve ideolojilerin yorumunu yapmamızı sağlar. Ürünün tüketimindeki *kullanım değeri*,

bunun ile ilgilidir. Ürünü, niteliksel olarak cazip kılan nedir, sorusunun cevabı yorumlarımız ile oluşmaktadır. Ekonomik olan nedir sorusu aslında dolambaçlı (*discursive*) bir sorudur. Bu noktada, yorumlar sadece, ürünlerin broşürlerdeki veya mağazalardaki teşhiri ile değil, pazarlama hikayesinin kendisidir.

Ölçütler Ekonomi (Niceliksel değerler); Gerçek ekonomi nedir ve nakit para neye ödeniyor sorularının cevabı öznel yorumlara kapalıdır. Hesaplardan ve kullanım değerinden değişim değerinin yani paranın dinamikliği ortaya çıkar. Ekonomi, işlemler, fiyatlar, bilançolar ve bunları kapsayan modellerdir.

Ölçütler (Bilgiler)

- Mahallenin perakende sektöründe ölçütlerle ilgili gördüğümüz değişiklikler?
- Hanehalkının ekonomik yapısında gördüğümüz değişiklikler?
- Bu değerlerin mekansal olarak nasıl dağıldığı?

Kaynaklar; Hanehalkı geliri, işyerlerinin cirosu, mikroekonomik veriler (belediye, istatistik kurumları ve vergi gelirleri); Ticaret odaları; Menüler, raflardaki ürünler (dükkanlar, restoranlar ve web sayfaları); Hesap defterleri gibi.

Olasılıklar (Yorumlar)

- Yorumların ölçütlere göre benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?
- Ne tür iş etikleri mahallede etkili olmaktadır? Heelas'ın tipik iş etikleri (geleneksel iş etiği *authoritative*, işletimsel iş etiği *regular*, kurumsallaşmış iş etiği *utilitarian*, kendine dönük iş etiği *expressive*) önerilmektedir.
- Ne tür üretici ve tüketici etikleri gözlenmektedir?
- Bu yorumlar coğrafi olarak nasıl ilişkilenebilir?

Kaynaklar; Anketler, görüşmeler ve söylem/kapsam analizleri,

- Girişimciler, dükkan ve işyeri sahipleri (*gentrified, gentrifying ve nongentrifying*)
- Çalışanlar (*gentrified, gentrifying ve non_gentrifying*)
- Müşteri olmayanlar, hanhalkları
- Girişimci birlikleri,
- Ekonomi sektörü konusundaki kamu çalışanları
- Yerel medya gibi.

Uygulamalar (Pratikler)

- Muhasebe ve yönetim uygulamaları
- Ekonomik dirençlilik stratejileri (mahalleli, enformal ilişkiler)
- Ekonomik iletişim uygulamaları
- Kalite değerlendirme işlemleri
- Estetik erbablık
- Zanaat teknikleri (beceri geliştirme ve araçlar)
- Çalışma düzenleri gibi etnografik gözlemler önerilmektedir.

EMLAK TEMALI PROTOKOL

Talep yönlü tartışmalar;

Soylulaştırmaya Neoklasik yaklaşım, Alonso (1964), Mills (1969) ve Muth (1969)'un yüksek ve düşük gelir grubu hanehalkının kent içinde nasıl yer seçtiklerini ve bu yer değişimin zaman içinde nasıl değiştiğini açıklayan Teklif Rant (bid-rent) modeline dayanmaktadır. Bu model, ulaşım giderleri ve konut maliyetleri arasındaki denge ile arazi kullanım dokusunu ve emlak değerlerini açıklamaktadır. Kentsel arazinin rantı, konutun değerinden yıllık inşaat maliyetleri çıkartılarak elde edilmektedir (DiPasquale ve Wheaton, 1996). Yüksek gelir gruplarının kentte yer seçimi, onların daha fazla mekana sahip olmayı istemelerinden kentsel arazinin görece ucuz olduğu kent çeperlerinde yaşamayı tercih etmelerine dayanmaktadır. Ancak, bu modeller, yüksek gelir grubu hanehalkının mekan büyüklüğü ve ulaşılabilirlik tercihlerinde farklı varsayımlar ile tekrar gözden geçirilmiştir. Hanehalkının tekrar kent merkezlerinde yer seçmeleri tartışılmıştır (Schill ve Nathan, 1983; Brueckner, 2000; Glaeser, Kahn ve Rappaport, 2008). Bu da kent merkezini cazip bulan grupların teklif rant eğrilerinin, kent merkezinde yaşayan grupların teklif rant eğrilerinden daha dik olmasıdır. Brueckner ve Rosenthal (2009)'da yüksek gelir grubu hanehalkının, görece yeni konut stoğunu tercih ettiklerini kabul etmişlerdir. Böylece yüksek gelir grupları kent merkezinde kentsel yenileme ile yaratılan yeni konut stoğuna dönmektedir.

Literatürde, neden orta gelir grubun (veya diğer grupların) eski mahalleleri yerleşmek için tercih ettiklerini bulmayı amaçlayan pek çok araştırma vardır. Bu çalışmaların çoğu, soylulaştırılan mahallelerin özellikleri (soylulaştırma estetiği, kamu servisleri imkanları, komşular ve mahalle ilişkileri) ile orta gelir grubu hanehalkının (Bridge, 2001; Butler ve Robson, 2003; Savage, Bagnall ve Longhurst, 2005; Bridge, 2006; Benson, 2014) ve sanatçıların (Podmore, 1998; Ley, 2003) alışkanlıklarını açıklamaya çalışmaktadır. Bu çalışmalar, genellikle neden bazı grupların kent içi mahallelerde yaşamayı seçtikleri sorusunu cevaplamaya çalışırken, nasıl bu grupların belli bir mahallede biraraya gelerek yaşamaya başladıkları sorusunu cevapsız bırakmaktadır. Bu, bize soylulaştırılan mahallelerde emlak fiyatlarını ve rantlarını belirleyen süreçlerin daha iyi gözlemlenmesi gerektiğine çıkarmaktadır.

Arz yönlü tartışmalar;

Arz yönlü tartışmalarda Neoklasik yaklaşım ile Marksist yaklaşım arasında farklılıklar olmasına rağmen ortaklıkları da bulunmaktadır. Her iki yaklaşımda emlak şirketlerinin ancak karını maksimize ettiği noktada yenileme ve dönüştürme işlerine girdikleri belirtmektedir (Ley, 1987; Millard-Ball, 2000). Neoklasik ekonomistler, rasyonel emlak şirketlerinin yenileme işine dönüşümün değeri, mevcut kullanımdaki arazi değerinin yıkım maliyetleri dahil üzerine çıkarsa yatırım yaptıkları kabul edilmiştir (Bourassa, 1993; Rosenthal ve Helsley, 1994; Gyourko ve Saiz, 2004). Smith (1979) kar maksimizasyonunu açıkça ifade etmese de rasyonel girişimcinin rant farklılıklarının en büyük olduğu zaman ve en yüksek getiriyi sağlayan noktada yatırım yapacağını vurgulamıştır. Lees vd. (2008), soylulaştırmayı rant farkının en büyük ve karın maksimize edileceği mahallelerde beklememiz gerektiğini söylemiştir. Elbette, gerçek yatırım kararları, tahmin edilenden farklı olabilir. Fakat bunun, bireysel karar vericileri etkileyen dışsal faktörlerden (arazi kullanımının çevresindeki sosyal, kurumsal ve fiziksel koşullar gibi) kaynaklandığı düşünülebilir. Lees vd. (2008) ve Hammel (1999) kent içi alanlarda yüksek rant getirisi olabilecek gelişme potansiyeli olan pek çok alanın olduğunu, ancak fakirleştirilmiş mahallelerin büyük miktarda sermayenin girişini engellediği algısı, bu mahallelerdeki gelişmeyi engellemektedir. Lees vd. (2008), bu noktada girişimcilerin, yatırımcıların ve soylulaşanların değişik kentlerdeki rant farklılıklarına nasıl cevap verdikleri ve fiyatları, takdir oranlarını ve diğer piyasa göstergelerini, arazi rantı ile nasıl karşılaştırdıkları hakkında daha çok bilmemiz gerektiğini önermiştir. Biz de bu öneriyi takip ederek süreçleri inceleyeceğiz.

Emlak temasındaki üç katman

Ölçütler (Bilgiler)

Akademik literatür doğrultusunda iki grup ölçüt var.

- Emlak değerleri (emlak fiyatları ve rantları),
- Emlak yatırımları: emlak yenileme ve gelişimi için yatırılan para miktarı.

Ayrıca, soylulaştırmanın olasılıklarını tanımlamak için mülkiyet yapısı, bina özellikleri (büyüklüğü, yaşı, eskiliği, mimari özellikleri - soylulaştırma estetiği) gibi farklı ölçütleri içeren verileri de toplayacağız.

Olasılıklar (Yorumlar)

Emlak değerleri için; Emlak sahipleri, potansiyel alıcılar ve satıcılar, emlağın kalitesini nasıl tanımlıyorlar, sorusu önemlidir. Bu konu, karşılıklı görüşme/röportaj ile derinleştirilecektir.

- Emlak değerlerini belirlerken, diğer emlak değerleri ile karşılaştırma yaparken özel kavramlarla mı yoksa daha genel kavramlarla mı tanımlıyorlar?
- Alıcılar veya potansiyel satıcılar, emlak sahibinin veya kiracısının özelliklerini tarif ediyor mu? soruları tartışılabilir.

Emlak yatırımları için; Farklı emlak girişimci tiplerini ayırtmak için girişimcilerin hangi tip emlakları ve hangi konumdaki emlakları seçtiklerini ve hangi süreçlerle belirlediklerini sormak gereklidir.

- Makul kar oranları ve geri dönüş oranı nedir?
- Başka hangi emlak ve konum özellikleri, yatırım kararını etkiliyor?
- Yatırımcılar, emlağın özgün bir özelliğini mi vurguluyorlar yoksa diğer konumdaki emlaklar ile karşılaştırıyorlar mı?

Bu soruların cevapları ve yorumlar aşağıdaki kaynaklardan toplanan veriler ile belirlenecektir.

- Profesyonel girişimciler,
- Yatırımcılar ve
- Emlak sahipleri, iş sahipleri ve kiracılar.

Uygulamalar (Pratikler)

Emlak değerleri için; Karşılıklı görüşmeler ve etnografik gözlemlerle aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

- Çok geniş bir açısı olan emlak özellikleri hangi teknikler kullanılarak karşılaştırılmaktadır (regresyon analizi, karşılaştırmalı satış teknikleri); ne zaman emlaklar aynı kabul edilmektedir?
- Değerlendirme için emlağın araştırılması, yoklanması ne kadar önemlidir? Alıcılar ve profesyoneller arasında ne tür farklılıklar doğmaktadır?
- Profesyoneller, değerlendirme kriterlerine başvuruyorlar mı?

PLANLAMA TEMA PROTOKOLÜ

Soylulaştırma, birçok nedenin biraraya gelmesiyle oluşan karmaşık bir süreçtir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda üst orta gelir gruplarının Kuzey Amerika ve Batı Avrupa kentlerinin merkezlerinde konut amaçlı yer seçimi eğilimleri, dikkatlerin bu olgu üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır. Bu anlamda soylulaştırma kavramı Ruth Glass'ın 1964 yılındaki tanımından sosyal bilimlerde her zaman ilgi çekici bir sorgulama alanı olmuştur.

Günümüzde yeni anlamlar yüklenen kavramın, farklı yerlerde farklı dinamikler sonucu ortaya çıktığı izlenmekte ve bu farklılıklar üzerinden yeni kavramsallaştırmalar üretilmektedir.

Karmaşık, kompleks yapıların incelenmesi sosyal bilimler alanında yeni ve yaratıcı kuramsal bakış açılarının gelişmesini gerekli kılmaktadır. Göreceli yaklaşımlar bu alanda katkılar yapmakta ve bilginin, olayların ve uygulamaların kavramsallaştırılmasına yeni bakış açıları geliştirilebilmesi için olanaklar sunmaktadır. Soylulaştırma olgusunu ve içerdiği dinamikleri sorgulamak üzere etkili olan kuramsal yaklaşımlardan birini de Ağsal Aktörler Kuramı sunmaktadır (Latour, 2005).

Eleştirel kentsel kuram ve birleştirme yaklaşımı da yeni açılımlar sunan kuramsal altyapılar önerir. Eleştirel kuramın ele alışındaki muhalif vurguların, soylulaştırma olgusunun günümüzdeki dinamikleri çerçevesinde daha yapıcı katkılar sunması beklenirken, birleştirici yaklaşımlar dikkati farklılıkların oluşturduğu bütüne yöneltmektedir.

Neoliberal kentsel politikaların piyasa mekanizmaları temelinde yönlendirdiği kentler girişimcilik, rekabet ve yatırım arayışları kapsamında gelişme çizgilerini sürdürürken, soylulaştırmanın önemli bir kentsel politika olduğu izlenmektedir (Wyly and Hammel, 1999; Smith, 2002). Bu politikaların etkisiyle kamu kaynaklarının giderek azalması yerel yönetimlerin özel sektörle gerçekleştirdiği ortaklıkların çoğalmasına yol açmıştır.

Soylulaştırma olgusu da bu gelişmelere paralel olarak daha fazla yerel yönetimlerle ilişkilendirilebilir. 1970'li yıllardaki dağınık ve birbirinden bağımsız gelişmeleri, 1980'li yıllardaki özelleştirme ve kamu-özel sektör işbirlikleri izlemiştir; 1990'lı yıllarda ise yerel yönetimlerin yönlendirdiği gelişmeler izlenmiştir (Smith, 2002). Kentsel politikalarla desteklenen bu yeni kentsel dönüşüm gitgide daha fazla kentte ve ülkede görülmeye başlamakla kalmayarak buna yönelik yatırım ve planlama çalışmaları da hızlanmıştır (Lees vd., 2008). Devlet-kaynaklı soylulaştırma (İng. *state-led gentrification*) kavramı bu noktada tartışılmaya başlanmıştır.

Neoliberal politikalar sonucunda kamu refahının sağlanmasına ilişkin harcamaların merkezi ve yerel yönetimlerin gündeminde önemini kaybettiği açıktır. Bu kapsamda toplumun refahından yeterli pay alamayan grupların tepkisel olarak gerçekleştirdiği hareketler, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa kentlerinde görülmeye başlamıştır. Kentin merkezinde yaşamakta oldukları alanlardan üst gelir gruplarından gelen talep nedeniyle itildiklerini gören gruplar New York başta olmak üzere birçok kentte soylulaştırma karşıtı kentsel hareketler başlatmıştır (Smith, 2002). Eleştirel kuramcıların 'kent üzerinde hak' (İng. *right to the city*) olarak da tanımladıkları bu hareketler özellikle 1990'lı yıllarda etkili olmuştur (Harvey, 2008; Marcus, 2009).

1990'lı yıllar aynı zamanda 'iyi yönetim' (İng. *good governance*) kavramının tanıtılarak geliştirildiği yıllar olmuştur. Küreselleşme bağlamında uluslararası ve ulusal kurumların önceliği olan bu kavram, Dünya Bankası (1992) tarafından kaynakların dağılımı ve karar vermede sosyal aktörler ile kurumlar arasında eşgüdüm ve işbirliği olarak tanımlanmıştır. Osborne ve Gaebler (1992) bu kapsamda bürokratik ve girişimci yaklaşımlar arasındaki farkın önemini vurgular. Garvey (1994) ise geleneksel yaklaşımların uzmanlaşma, kamu yararı, kurumsallaşma kavramları üzerine geliştiğini; ancak yönetim yaklaşımının ağsal yapılanmalar, piyasa mekanizması ve özelleştirme üzerinde yoğunlaştığını belirtir.

Yönetişim olgusunun geniş karşılık bulduğu ortamlarda politika analizi kavramına yönelik yaklaşımlar da değişim geçirir. Bu anlamda 1990'lı yıllar karar verme mekanizmalarına toplumsal katılım ve işbirliklerinin ön plana çıktığı yıllar olarak değerlendirilmelidir (Hajer, 2003). İletişim, uzlaşma, çoğulculuk ilkelerinin karar verme ve politika üretme mekanizmalarını yönlendirdiği bu dönem geleneksel yönetim modellerine alternatif oluşturmuştur.

Yeni yönetim modelleri, iyi tanımlanmış, hedefleri belli olan ve iyi kurumsallaşmış toplumsal grupların yer aldığı sosyal hareketlerin eskiden olduğu gibi tepkisel ve yıkıcı olmak yerine, katkı veren ve yapıcı bir niteliğe dönüşmesini de sağlayacaktır. Farklı hedefler çevresinde oluşmuş sivil toplum kuruluşlarının biraraya gelerek oluşturdukları koalisyonlar farklı alternatifleri eleştirirken yeni açılımlar ve çözüm yolları da önereceklerdir.

Tepkisel ve muhalif kentsel hareketlerin gerçekleştiği 'intikamcı kent' (Smith, 1996) ile farklı sosyal grupların birarada, uyum içinde yer aldıkları 'özgürleştirilen kent' (Caufeld, 1994) arasında kurulabilecek ilişkiler önemlidir. Lees (2000) soylulaştırma literatüründeki bu iki farklı kent yaklaşımının sentezini yapar. Bu sentez kapsamında kurgulanan bir kavram olarak 'soylulaştırmanın coğrafyası' soylulaştırma sürecindeki farklı içeriklerin önemine dikkat çeker. Slater (2004) bu noktada iki farklı Kuzey Amerika ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'daki farklı yaklaşımları vurgular. Bu ülkelerden birincisi 'intikamcı kent' yaklaşımlarıyla dikkati çekerken, ikincisi bireylerin banliyöleşmeye karşı geliştirdikleri 'özgürleştirilen kent' yaklaşımı ve bu yaklaşımın öngördüğü yapıcı politikalarla öne çıkmaktadır.

Planlama temasındaki üç katman

Birleştirme yaklaşımı gerçekleşmiş uygulamaları (practices) incelemeyi hedefler. Bu anlamda gerçekleşenler (actualizations) aslında tek sonuç değildir. Her zaman alternatifler veya olasılıklar (possibilities) vardır. Gerçekleşenler geriye doğru izlendiği zaman (counteractualization) olabilirliklere ulaşılır. Birleştirme kuramı üç kesişim alanı tanımlar (McFarlane, 2011). Birincisi, tarih ve potansiyel yani gerçekleşen (actual) ve olası olan (possible) arasında; ikincisi ise sosyal ve somut olan arasındaki kesişim alanıdır. Burada tüm hikayenin anlatılamaması ihtimali göz önüne alınarak somut olgu ve dökümanların eşitsizlikleri üretmekte ve deneyimlemekte fark yaratabileceği kabul edilir. Üçüncü kesişim alanı ise bir kolaj, bir kompozisyon olarak değerlendirir.

Soylulaştırma süreçlerinin ekonomik, kültürel ve kurumsal boyutları, Lefebvre tarafından geliştirilen birinci (algılanan, *conceived*), ikinci (kavranan, *perceived*) ve üçüncü (yaşanan, *lived*) mekan kavramsallaştırmalarının üzerine kurgulanabilir. Özellikle üçüncü mekan yaşananları ve uygulamaları içermektedir. Yaşananlara ve uygulamalara ilişkin üretilen somut dökümanlar araştırmanın ölçütlerini oluşturmaktadır. Toplumsal koalisyonlar ve yönetim anlayışıyla ele alınan ve olabilirliklere ilişkin yorumlar da ilişkilendirilecek ve ölçütlere eklenecektir. Gerçekler için uygulamaların ölçütleri dikkate alınırken yorumlar ise olasılıkları yansıtmaktadır. Bu durumda söylem koalisyonları (discourse coalitions), yorumlar ile iletişimsel uygulamalar ve yönetim arasında bir köprü oluşturmaktadır. Bunun için de ölçütler seçilir. Burada önemli olan, ideolojilerin yorumlar aracılığıyla nasıl uygulamalar ve ölçütler oluşturduğu ve gerçek ile olasılık arasındaki ayrımı nasıl etkilediğidir.

Mali Olanlar

Ölçütler (Bilgiler)

Devletin ve ilişkili kurumlarının müdahaleleri, planlamanın ana girdisini oluşturur. Bu noktada politikalar, fiziksel mekanda ekonomik yatırımları yönetmek ve rehberlik etmek için geliştirilir. Toplum için mekansal ve ekonomik politika yapma süreçleri, güce dayanır. Güç devlete ve ilişkili kurumlarına söylem koalisyonlarının taleplerine karşılık politika geliştirmeyi ve halk karar almayı sağlar. Bu noktada, güç bu kurumlara seçimlerle toplum tarafından verilir.

Plancılar ve politikacılar, başarılı veya başarısız politikalar geliştirirler. Bir politikanın başarısı, parasal ölçütler dahil farklı ölçütler kullanılarak değerlendirilebilir. Bir politikanın başarı ölçütü, doğrudan ekonomik kazanç

olabilir. Planlama ile ilgili politikaların, projelerin ve kararların ekonomik kazançları (faydalar ve maliyetler), parasal birimlerle ifade edilir. Fayda-maliyet analizi (*Cost-benefit analysis*), toplam fayda ile maliyet arasındaki oranın bulunmasıdır. Çevre kirliliği veya ulaşılabilirliğin artması gibi pozitif veya negatif dışsallıklar analize dahil edilir.

Planlanan (ex-ante) ve gerçekleşen (ex-post) fayda-maliyet analizleri, hangi politikaların ve hangi kurumların politikalarının başarılı olduğunu gösterir. Planlanan fayda-maliyet analizi, projelerin yapılabilirliğini hesaplarken kullanılan bir araç iken gerçekleşen fayda-maliyet analizi ise benzer özelliklere sahip öneri projeleri değerlendirirken kullanılır. Bu noktada, planan politikanın tahmini çıktılarını içerirken gerçekleşen ise hedeflenenlere ulaşıp ulaşılmadığını gösterir.

Olasılıklar (Yorumlar)

Devletin ve ilişkili kurumları tarafından tanımlanan fayda ve maliyetler nelerdir?

- Faydalar (sosyal belirleyiciler), kentliler için mahallede yaşanabilirlik, güvenlik, sosyal birleşme ve içme, daha iyi bir mekan ve yaşam kalitesi, tarihi ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği, konut sunumunun artışı, yenileme, kültür endüstrilerinin desteklenmesi gibi.
- Maliyetler, daha önce yaşayanların özellikle de kiracıların ve düşük gelir grubu hanehalkının yer değiştirmesi, artan kira ve emlak değerleri gibi.

Uygulamalar (Pratikler)

- Uygulamalar, farklı mahallelerde ve farklı politikalarla nasıl farklılaşmaktadır?
- Fayda ve maliyetleri hangi aktörler belirlemektedir?
- Devlet, politikacılar ve bürokratlar projenin fayda ve maliyetlerini nasıl değerlendirmektedirler?

Mali Olmayanlar

Ölçütler (Bilgiler)

Politikaların başarısını ölçen parasal olmayan ölçütler, seçim, oylama sonuçlarını, kamu oyu yoklamasını içermektedir. Seçim sonuçlarının ve resmi politka değerlendirme raporlarının niceliksel göstergeleri, bu analize dahil edilebilir. Planlanan fayda-maliyet analizi, politikacıların sözlerine dayanan seçim öncesi devletin gücünü gösterir. Gerçekleşen fayda-maliyet analizi ise politikacıların etkinliğini gösterir. Hedeflenenlere ulaşıp ulaşılmadığı sorgulanır. Seçim ve oylama sonuçları, gücün ve etkinliğin değerlendirilmesinin niceliksel ölçütüdür.

Yorumlar (Olasılıklar)

- Neden aktörler (ev sahipleri, işyeri sahipleri, kiracılar ve özel girişimciler, gönüllüler, diğer çıkar grupları) bazı göstergeleri ve kategorileri oluşturuyorlar?
- Neden her bir aktörün devlet ve ilişkili kurumlarının politikalarına ilişkin belli bir karara ulaşmaktadır?
- Seçim ve oylama sonuçları, halkın değerlendirmesi yansıtmaktadır. Ancak, bu sonuçları etkileyen aktörler kimlerdir?
- Hangi sosyal gruplar (sivil toplum kuruluşları, örgütsüz topluluklar, öğrenciler ve profesyonel gruplar) politikacıların görüşünü etkilemektedir?
- Medya, seçmenleri ve aktörlerin görüşlerini ne kadar etkilemektedir ve hangi kategorilerde etkilemektedir?

Uygulamalar (Pratikler)

- Soylulaştırmanın itici faktörleri nelerdir? Farklı alternatif hikayeler neler olabilir?
- Baskın olan ve bastırılan bakış neyi temsil ediyor? Değişimin kapasitesi nedir?

2.3. Akademik Düşünceler

Genel akademik yazındaki gelişmeler:

- 'Soylulaştırma Coğrafyası': Soylulaştırma olgusu farklı nedenler sonucu ve farklı dinamiklerle gerçekleşen bir süreçtir. Bu konudaki yazın alanı 'Batılı' bakış açlarına odaklanan tavrıdan uzaklaşmıştır.
- Bu olgunun farklı aşamaları: olumsuz bir yer değiştirme algısından yerel yönetimlerin de desteklediği yapıcı politika anlayışlarına geçilmektedir.
- Soylulaştırmanın 'Özgürleştirici mekan' anlayışlarına koşut olarak ele alındığı izlenmektedir.
- Orta sınıfların kent merkezi çeperindeki yer seçme eğilimlerinin olumlu ve olumsuz yönleri birarada incelenmektedir.

Birleştirme yaklaşımının özellikleri:

- Sentezlere ulaşmanın gerekliliği açıktır.
- Birleştirme düşüncesi sürece ilişkin bir yaklaşım içerir. Aynı zamanda farklı aktörler arası ilişkilerin pratiklerin oluşmasındaki rolleri önemlidir.
- Gerçekleşen pratikler olabilirliklere ve ölçütlere bağlanmalıdır. Gerçekleşeni geriye doğru izlemek anlamına da gelen bu durum birşeyin neden ve nasıl ölçüldüğünü de açıklayacaktır.
- Daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada önceden belirlenmiş kuramsal kabuller olmamalıdır. 'Neoliberalization' veya 'yaratıcılık' gibi çerçeve kavramlar verili olduğu biçimde ele alınmamalı, içerik içinde değerlendirilmelidir.
- Soylulaştırma 'açık' bir kavram olarak değerlendirilmelidir.

3. PROJENİN ALAN ÇALIŞMASI

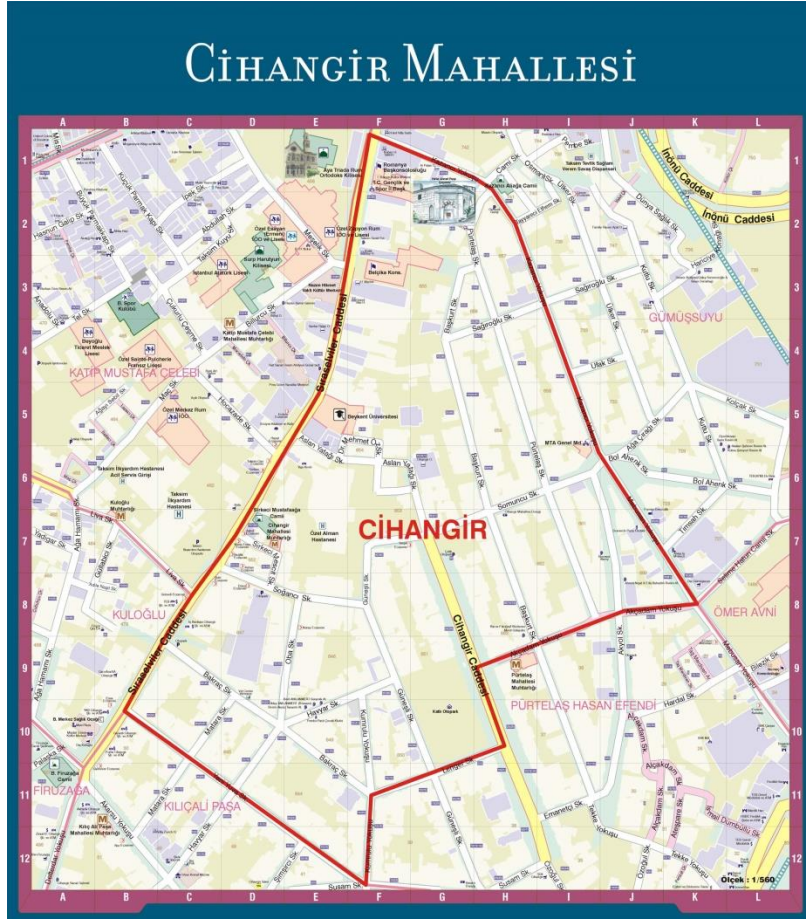
3.1. Cihangir Mahalesi Araştırması

Proje kapsamında Cihangir Mahallesi'ndeki Soylulaştırma konulu akademik çalışmalar ve tezler özetlenmiştir.

Uzun, C. N. (2002) 'The Impact of Urban Renewal and Gentrification on Urban Fabric: Three Cases in Turkey', TEGS Journal, 94(3): 363-375.

Makalede kentsel dönüşüm ve alt dalı olan soylulaştırma kuramı ele alınmıştır. Kentsel dönüşümü açıklamak amacıyla üç değişik örnek verilmiştir. İstanbul'da yer alan Kuzguncuk ve Cihangir soylulaştırma kavramını açıklamak amacıyla verilen örneklerdir. Bu iki örnekte gerçekleştirilen soylulaştırma kavramını karşılaştırabilmek için iki temel sorunun cevaplandırılması gerektiği belirtilmiştir. Bunlar: Süreci kimin gerçekleştirdiği ve sürecin nasıl gerçekleştiğidir. Yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan tabloda Cihangir Mahaltesinde gerçekleşen soylulaştırma sürecinin kendiliğinden gerçekleştiği, devlet eliyle olmadığı saptanmıştır. Nil Uzun'un belirttiği üzere 1950-1980 yılları arasında Cihangir de karma bir nüfus yaşamaktaydı. Her kesimden insan burada ikame etmekteydi. 1980lerde süreç başladı ve 1990ların başında

mahallede soylulaşma kuramı tam olarak yerleşti. Bu dönüşüm gerçekleşirken fiziksel değişim söz konusu olmadı. Binalar 1800leri andıran görüntülerinden modern bir görünüme değiştirilmedi. 1994 Koruma Planı'ndan sonra mahallenin daha köklü bir yapıya kavuştuğunu belirten Nil Uzun 1995 yılında kurulan Cihangir Güzelleştirme Derneği ile mahallenin çevreye daha duyarlı ve saygılı bir hal aldığını belirtmiştir.

Harita 1. Cihangir Mahallesi idari sınırları

Uysal, . E. (2008) 'Soylulaştırma Kuramlarının İstanbul'da Uygulanabilirliği: Cihangir rneği', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Bu tez çalışması 1980 yılından sonra bir olgu olarak meydana gelen soylulaştırma üzerine yapılmıştır. Soyulaştırma, en genel tanımıyla gerilemiş olan eski kent içi meknlardaki yeni bir sınıfsal ve meknsal ayrışmayı ifade eder; çok yönlü bir dönüşümün sonucu olarak kentsel yeniden yapılanmanın bir parçası ve aynı zamanda da sonucudur. Soyulaştırma süreci, merkez ülkelerde 1970'lerde başlamış, ülkemizde ise ilk örneklerini 1980'li yıllarda vermiştir. Soyulaştırma sürecinin öncüleri kentli profesyoneller olduğu genellikle kabul görmektedir. Bunun yanında 35 yaş altı, yüksek eğitimli, sanat ya da tasarım camiasında çalışan küçük ve çocuksuz aileler veya çiftler ya da yalnız yaşayan bireylerden oluşmaktadır.

Soyulaştırmaya, kentsel yenilenme ve sürdürülebilirlik açısından, ya da en azından görünüş itibarıyla, ihmale uğramış ya da zamanla birer çöküntü alanı haline gelmiş semtlerin yenilenmesi açısından olumlu bir anlam yüklenebilir. Fakat maddi ve manevi olarak olumsuz tarafları da vardır. Örneğin; bir semtin eski sakinlerinin yerine, alım gücü daha yüksek olan daha varışlı kesimlerin yerleşmesidir. Manevi olarak soylulaştırma süreci toplumsal çatışmalara dönüşebilmekte, yerinden etme süreci meknda eski sakinler ve

yeni gelenler arasında bir ihtilaf, ya da başka bir deyişle kent mekânında bir sınıf mücadelesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

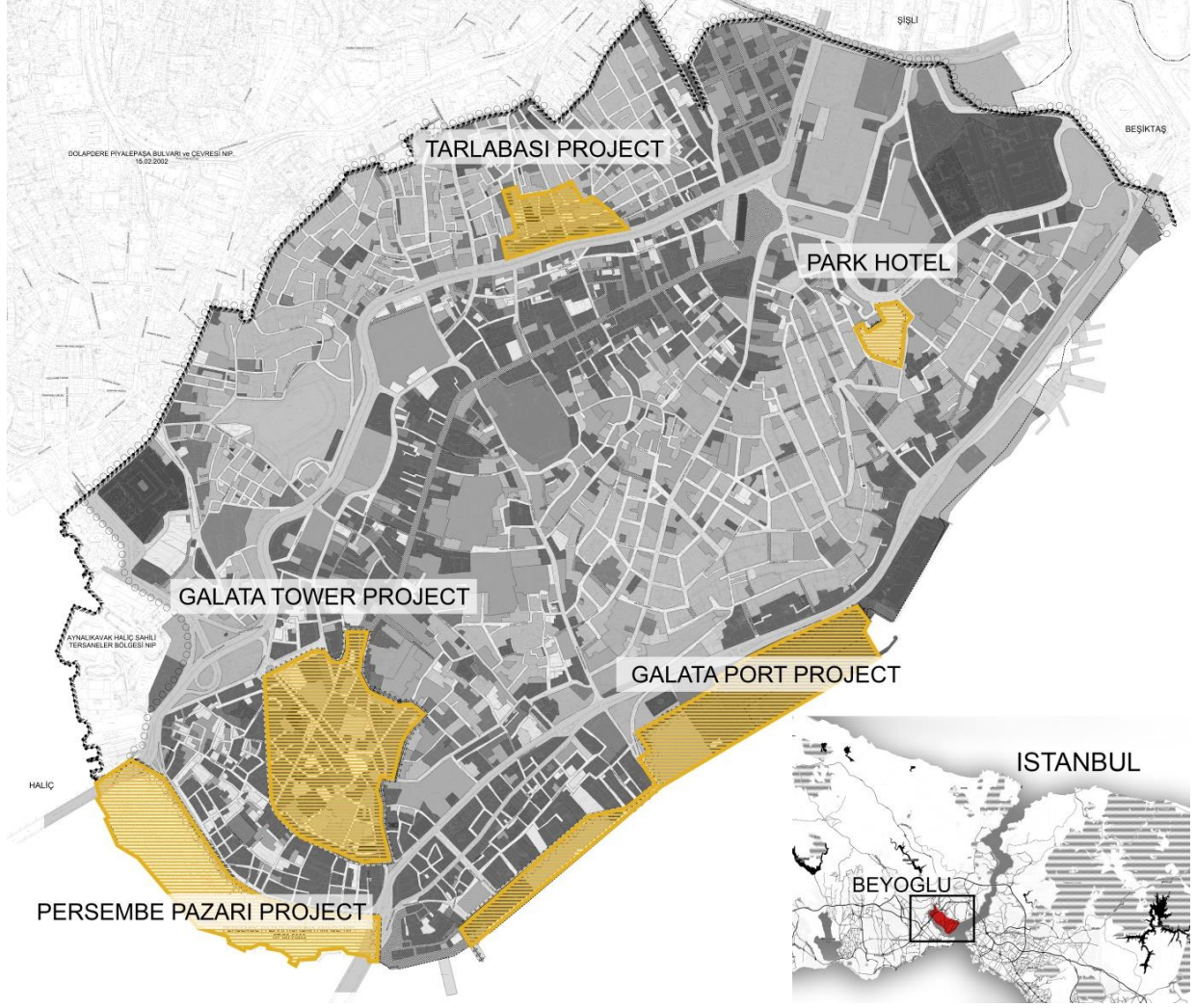
Cihangir' in soylulaştırılması, Beyoğlu'nun değişimiyle paralel oldu. 1980'lerde travestilerin, eşcinsellerin sığındığı semt 1993'de ressam çiftin öncü olmasıyla orta sınıf soylulaştırıcıların dikkatini çekmeyi başardı. 1990'lı yıllardan itibaren konut fiyatlarında büyük bir artış meydana geldi. Semt orta ve üst sınıf mahallesine dönüştü. Sokaklarında günün her anı edebiyatçıya, tiyatrocuya, sinemacıya, ressama rastlanması semti elit bir hale getirdi. Bunun yanında semtin konumunun da soylulaştırma sürecinde büyük bir payı vardır. Cihangir'de yaşanan soylulaştırma süreci, İstanbul' da batıdakilere en çok benzeyenidir. Cihangir'in soylulaştırmaya ilişkin bütün kriterlere sahip olduğunu, soylulaştırma sürecini 1990'ların ortasından itibaren bütün şiddetiyle yaşadığını ve soylulaştırılmanın tipik sonuçlarının burası içinde geçerli olduğu sonucuna varılır.

İlkuçan, A. (2004) Gentrification, Community and Consumption: Constructing, Conquering, and Contesting "The Republic of Cihangir", Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi.

Cihangir üzerine yapılan bu çalışma, soylulaştırma kavramının ortaya çıkmasını sağlayan bireylerin mahalleyi nasıl bugünkü haline getirdiklerini, nasıl yaşadıklarını ve deneyimlediklerini saptamak üzere yapılmıştır. Altan İlkuçan' a ait olan bu teze göre Cihangir Mahallesi'nde soylulaştırma kavramının ortaya çıkmasını sağlayan kişiler arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü tezde Cihangir'den bahsedilirken "Cihangir Cumhuriyeti" şeklinde bahsedilmiştir. Mahalledeki bu oturmuş nüfus yapısından başka olarak tezde yer alan bir diğer ana konu ise soylulaştırmanın tüketimi nasıl etkilediğidir. Altan İlkuçan'a göre tüketim alışkanlıkları mahalle yaşamına göre değişiklik gösterir. Mahallede tüketim alt kültürü denilen bir yapı oluşmuştur ve orada yaşayan halk buna uyum göstermektedir. Çünkü bu alışkanlık bireyin orada tutunmasını, kabul görmesini sağlayacaktır. Cihangir Cumhuriyeti içinde yaşayan insanlar bu cumhuriyetin getirdiği kurallara uyararak tüketim alışkanlıklarını değiştirip, soylulaştırma kavramı ile tüketim arasında bir bağın olmasını kanıtlanabilir hale getirmiştir. Bu tezi diğerlerinden farklı kılan, soylulaştırma kavramı ile tüketimi bağdaştırması olmuştur.

Beyoğlu Koruma Amaçlı İmar Planları

Beyoğlu Belediyesi tarafından hazırlanan; 2010 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planları ve 2011 yılında Beyoğlu Belediyesi tarafından 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları onaylanan Beyoğlu Koruma Amaçlı Planları ve sürece ilişkin bilgi toplanmıştır. Bu Planlara Mimarlar Odası, üçlü ortaklık ile Asmalımescit, Ayaspaşa, Bedrettin Mahalle Dernekleri, ikili ortaklık ile Cihangir ve Galata Mahalle Dernekleri Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planları'nın durdurulması ve iptali istemiyle farklı davalar açmıştır. Cihangir ve Galata Derneklerinin açtığı dava 2013 yılında sonuçlanmış ve planlar iptal edilmiştir. Danıştay 6. Dairesi bilirkişi raporunu reddederek kararı iptal etmiştir. Yeni atanan bilirkişi heyetinin raporunu mahkemeye sunmasının ardından 19.07.2017 tarihinde Beyoğlu İmar Planları iptal edilmiştir.

Şekil 2. Beyoğlu Koruma Amaçlı İmar Planı

3.2. Alan Araştırması Protokolleri

Saha Araştırması Protokolleri (Fieldwork Protocols, FPs) her çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Proje kentlerindeki yerel gelişme çizgilerinin çıkarılması amacıyla tematik protokollerin alan çalışmasında uygulanabilirliğini artırmak için farklı saha araştırması protokolleri belirlenmiştir. Mahalledeki soylulaştırma sürecinde yer alan ana aktörlere göre tanımlanan onbir alt araştırma protokolü hazırlanmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- Akademisyenler (FP1): Akademisyenlerin mahalle dönüşümüne ve soylulaştırmaya ilişkin görüşleri nedir?
- STK'lar (FP2): STK'ların mahalleye ve mahallenin demografik yapısına ilişkin görüşleri nedir? Mahalledeki ne tür problemler toplumsal harekete dönüşüyor?
- Girişimciler (FP3): Girişimcilerin reklam, muhasebe gibi iş pratikleri nelerdir? Mahalledeki diğer işlerle ilgili ne düşünüyorlar ve nasıl buluşuyorlar veya çalışıyorlar?
- Konut Ortaklıkları (FP4): Konut ortaklıklarının mahalleye ve mahallenin demografik yapısına ilişkin görüşleri nedir? Mahallenin fiziksel dokusuna hangi gerekçelerle yatırım yapıyorlar? Yatırım kararlarını nasıl yapıyorlar ve ne tür pratiklerde bulunuyorlar?

- Yatırımcılar (FP5): Yatırımcıların konut ortaklıklarından farklı olarak ne tür yatırım kararları, süreçleri ve işlemleri var?
- Gazeteciler (FP6): Gazetecilerin mahalleye ve mahallenin demografik yapısına ilişkin görüşleri nedir? Mahalledeki önemli problemler gazetecilere göre nelerdir?
- Belediye (FP7): Belediye mahalleye ilişkin ne tür kararlar alıyor? Bu kararları alma sürecinde hangi kriterler etkili oluyor ve neden bu kriterler önemli görülüyor? Mahallenin istenen gelişimini ve yapısı için ne tür göstergeler kullanılıyor veya gerekçelendiriliyor?
- Politik Partiler (FP8): Politik partilere göre ne tür mahalle problemleri toplumsal hareketi doğruluyor?
- Emlak Ofisleri (FP9): Mahallede emlak değerlerini belirlemede emlak ofislerinin rolü nedir? Gayrimenkulün değerinin ne tür pratikler ve hesaplamalar ile belirleniyorlar?
- Oturanlar (FP10): Oturanlar mahalleyi nasıl görüyorlar ve nasıl bir mahalle istiyorlar? Mahallenin en önemli problemi nedir ve neden bu mahallede yaşamayı seçtiler? Kamu alanlarının kullanımına ilişkin düşünceleri nelerdir?
- Ziyaretçiler (FP14): Neden mahalleyi ziyaret ediyorlar ve mahalleyi nasıl görüyorlar?

Saha araştırmasına ilişkin bu onbir protokolün dışında sahada toplanan ve mahalleye ilişkin niteliksel verilerin gruplandığı iki protokol daha hazırlanmıştır.

- Alışveriş Sepeti (FP11): Mahalledeki girişimciler tarafından sunulan mal ve hizmetlerin fiyatlarına ilişkin il elden toplanan verileri kapsamaktadır.
- Standart Ölçümler (FP12): Mahallaya ilişkin ikincil kaynaklardan toplanan verileri kapsamaktadır.

Örnek Anket Soruları, Oturanlar (FP10)

1.DİRESİ (mahallenin nüfus yapısı hakkında yorumlar)

- Ne zamandır bu mahallede yaşıyorsunuz?
- Neden bu mahallede yaşamayı seçtiniz?
- Burası hakkında daha önce neler biliyordunuz?

2.PICHR (konutunuzu seçme nedeni)

- Yaşamak için bu mahalleyi seçme nedenleriniz nelerdir? (PIBUR)

3.DİRESİ (mahallenin nüfus yapısı hakkında yorumlar - değişim)

- Bu mahalleyi nasıl tanımlarsınız? (Sosyo-demografik yapı nedir?)
- Bu mahalle neleri temsil etmektedir? Burayı tanımlayan özel bir imaj var mı? Bu imaj değişti mi?
- Mahalledeki kompozisyonu böyle tanımlama nedenleriniz nelerdir?

4.PICHR (konutunu seçme nedeni)

- Sizce 'buralı' bir kişi nasıl tanımlanır?

5.DİRESİ (mahallenin nüfus yapısı hakkında yorumlar - aidiyet)

- Kendinizi hangi gruba ait hissediyorsunuz? Neden?
- Kimler buraya ait? Kimler dışlanmış? Nasıl? Neden?
- Sizce burada kimler oturmalı?

6.DPRES (birarada yaşama ve aidiyet)

- Mahalledeki sosyal etkinliklere katılıyorsunuz? Nasıl?
- Diğer ilgili kişilerle nasıl iletişime geçiyorsunuz?
- Buluşuyorsanız, nerede?

7.PIBUR (gayrimenkulün değeri hakkında yorumlar)

- Oturduğunuz yeri (daireyi) neden seçtiniz? Sizin mi, kiraliyorsunuz?
- Oturduğunuz binayı nasıl tanımlarsınız?
- Bu mahalleyi neden seçtiniz?
- Bu evi size kimin sattığı veya kiraladığı sizce önemli mi?

8.PPBUR (gayrimenkulün değeri hakkında uygulamalar)

- Bu mahalleye yeni mi taşındınız? Neden? TEKRAR
- Taşınmayı düşünüyorsunuz? Kira mı, satılık mı? Bu mahalle mi, başka bir yer mi?
- Farklı gayrimenkulleri birbiriyle karşılaştırırken nelere dikkat edersiniz?
- Yeni kiralık/satılık yerler ararken internet, gazete, emlakçı mı yoksa kendiniz dolaşarak mı aramayı tercih edersiniz?
- Hangi durumda gayrimenkulleri benzer addedersiniz?
- Gayrimenkul ararken hangi kaynaklar var?
- Gayrimenkulü bizzat görmek ve değerlendirmek sizin için ne kadar önemli?
- Oturacağınız ev konusunda bütçenizin sınırlarını nasıl hesaplıyorsunuz?

9.PINVC (gayrimenkule yatırım yapma nedenleri)

- Oturduğunuz eve yatırım yaptınız mı? (kiralık veya kendinizin olabilir)
- Bu (genel) yatırımı yapmaya hangi nedenlerle karar verdiniz? Ayrıca evin farklı kısımlarına yaptığınız yatırımlara (kapı-pencere) yine hangi nedenler yol açtı?
- Bu yatırımların gayrimenkul değerlerine yapacağı etki önemli oldu mu?
- Bu gayrimenkulü nasıl elde ettiniz? Bu ek yatırımları nasıl yaptınız?

10.PPCHR (konutunu seçme pratiği)

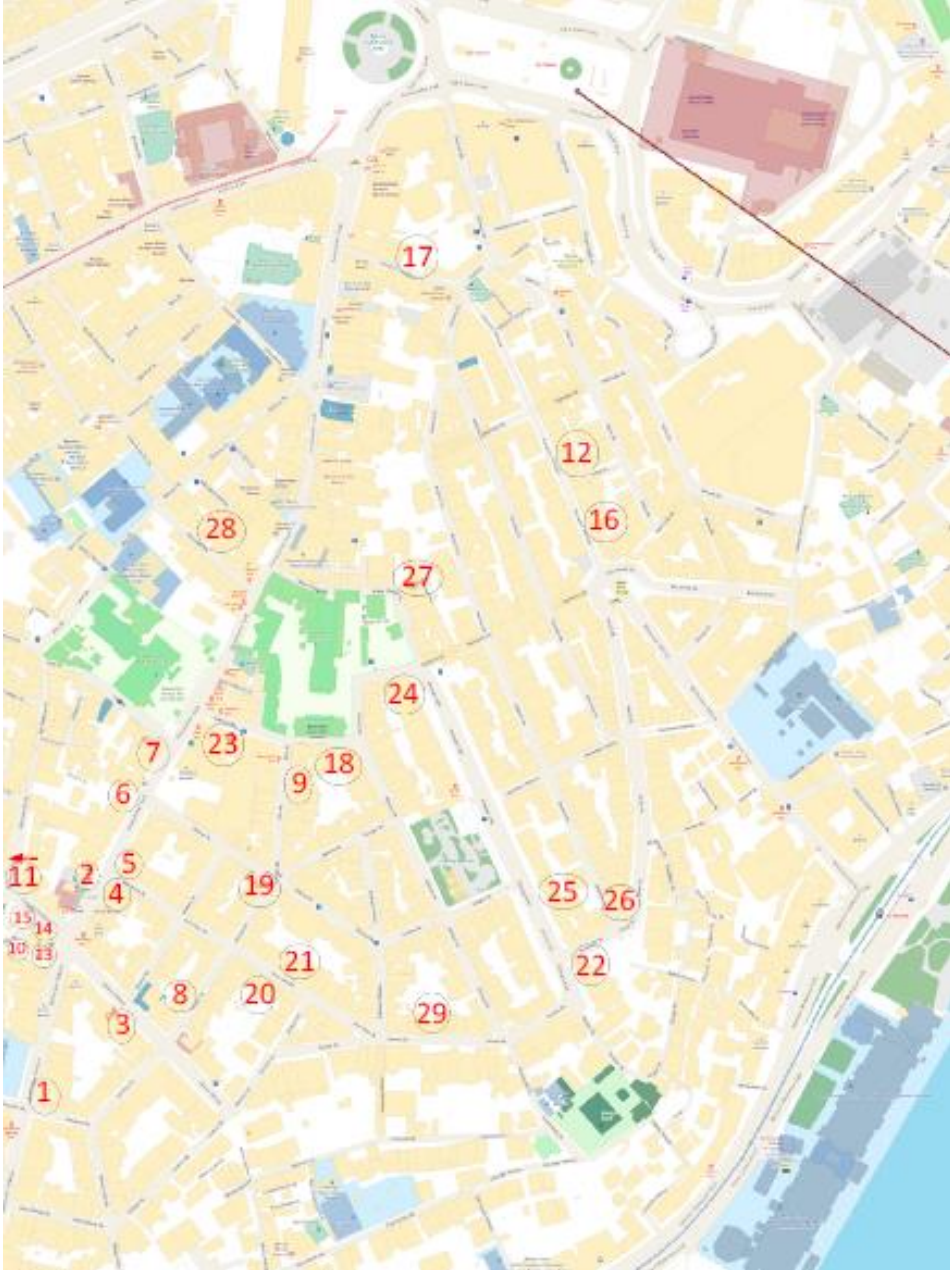
- Mahalledeki ticari faaliyetler hakkındaki değişiklikler gözlemliyor musunuz? Hangileri? Bundan memnun musunuz? Yeni ticari faaliyetler nerede ve nasıl yer alabilir?
- Mahallenizde boş dükkan/binalar var mı? Bu bir sorun yaratıyor mu? (Emlak pazarını bu boş yerler nasıl etkiliyor?)
- Konut alanı seçiminizde ticari alan/binalardaki değişim/boşluklar bir önem taşıdı mı?

11.LIPUB (kamusal alanlar hakkında görüşler)

- Mahallenizdeki kamusal alanları ve kullanımları nasıl tanımlarsınız? Yeni/çekici kamusal/yarı-kamusal alanlar var mı? (Medyada/plancılar ve kamu çalışanları tarafından bu alanlar nasıl değerlendiriliyor?)

12.LPPUU (kamusal alanın kullanımı)

- Kamusal alanı siz ve diğerleri nasıl kullanıyor?
- Emniyet, denetim, temizlik, atmosfer, işlevsellik vb. gibi konular kamusal alanları kullanmanızı nasıl etkiliyor?

Harita 2. Cihangir Mahallesiindeki saha araştırmasına örnek harita

Tablo 1. Alışveriş Sepeti (FP11) protokolü listesine örnek

	SHOP ID	DESCRIPTION of PRODUCTS	PRICE (TL)	FURTHER CLARIFICATION
SHOP 1	VAN KAHVALTI EVİ	Van Breakfast	22	
	VAN KAHVALTI EVİ	Tea	1,5	Small glass
	VAN KAHVALTI EVİ	Turkish coffee	5	
	VAN KAHVALTI EVİ	Espresso	6	
	VAN KAHVALTI EVİ	Water	2	
	VAN KAHVALTI EVİ	Orange juice	6	
SHOP 2	SOCIAL CAFE	Breakfast	21	
	SOCIAL CAFE	Homemade burger	23	
	SOCIAL CAFE	Pizza margherita	20	
	SOCIAL CAFE	Tea	3	Small glass
	SOCIAL CAFE	Turkish coffee	5	
	SOCIAL CAFE	Espresso	5	
	SOCIAL CAFE	Cafe latte	9	
	SOCIAL CAFE	Water	3	
	SOCIAL CAFE	Orange juice	10	
	SOCIAL CAFE	Beer	9-15	

Örnek Anket Soruları, STK'lar (FP2)

DMGVT (Belediye tarafından toplanan ve kullanılan nüfus verileri)

- Mahalleye ilişkin ne tür sosyo-demografik veriler topluyorsunuz? ve Bu bilgileri hangi kaynaktan elde ediyorsunuz?
- Bu veriler sosyal farklılıkları veya değişiklikleri içeriyor mu? Örneğin, kaç öğrenci yaşıyor veya mahalle sakinlerinden kaç reklam/sinema sektöründe çalışıyor?
- Başka hangi bilgi kaynakları kullanılıyor? Niteliksel veriler kullanılıyor mu?
- Bu bilgiler nasıl sunuluyor (görsellik, endeksleme, sınıflandırma)?

DIGVT (Mahallenin demografik yapısına ilişkin belediyenin yorumu)

- Sizce mahallenin sosyal bileşimi veya kompozisyonu nedir?
- Bu sosyal bileşimi/kompozisyonu nasıl yorumluyorsunuz? Hangi veriler böyle yorumlamanıza sebep oluyor?
- Bu yorumlara niteliksel verileri mi kullanarak ulaşıyorsunuz?
- Diğer görüşlere karşı belediyenin görüşü nasıl oluşturuluyor?

DPGVT (Veri toplamada belediyenin uygulaması)

- Neden bazı veriler ve ölçümler toplanıyor ve bunlar nasıl sunuluyor? Nasıl karar veriliyor ki bu veriler ve ölçümler kullanılıyor?
- Verileri toplayan kurum/kuruluş veya şirketler sınıflandırmayı, ölçmeyi veya okumayı nasıl yapıyorlar? Hangi teknikleri ve araçları kullanıyorlar?
- Siz sınıflandırmanızı neyi göre yaptınız?
- Mahallenin istenen bileşimine/kompozisyonuna ilişkin fikirleri nasıl oluşturuyorsunuz?
- Sizce bu bileşim/kompozisyon neden bu mahalle için önemli? En iyisi mi?

DPPUB (Belediye ve kamu mekanı)

- Sosyal farklılaşma veya çeşitlilikte kamu mekanlarını veya yarı-kamu mekanlarını hangi kamu aktörleri veya koalisyonları belirliyor?

LMBEN (Planlama politikalarını yönlendirmek için belediye kriterleri/endeksleri)

- Mahalleye yönelik gelişme hedeflerini ve stratejilerini belirlerken ne tür öğeler/değerlendirmeler/örnekler/endeksler kullanılıyor?
- Planlama yatırımlarına ve politikalarına arka çıkmak için ne tür öğeler/değerlendirmeler/örnekler/endeksler kullanılıyor?

LMEVAL (Belediye tarafından yapılan değerlendirmeler)

- Mahalleye yönelik yatırımlar veya girişimlerin etkisini değerlendirmek amacıyla ne tür teknikler kullanılıyor (etki değerlendirme analizi, fayda-maliyet analizi, çoklu kriter analizi)?
- Mahalle sakinleri ve işyeri sahiplerine yönelik (kiracılar, ev sahipleri, işyerleri) ve diğer vatandaşlara yönelik;
- Kentsel yaşama yönelik;
- Sosyal ve ekonomik faydalara yönelik;
- Fayda ve maliyetler nasıl tanımlanıyor?

LMACC (Yardımları/sübvansiyonları dağıtırken ne tür kriterler kullanılıyor?)

- Mahallede ne tür yardımlar/sübvansiyonlar yapılıyor? Mahalle sakinleri veya işyeri sahipleri belirlenirken ne tür kriterler kullanılıyor?

LIDEC (Planlamanın gerekliliği belediye tarafından nasıl yorumlanıyor?)

- Sizde mahalledeki hangi konular/problemler öncelikli?
- Bu öncelikleri hangi verileri, ölçütleri veya bilgiyi kullanarak belirlediniz?
- Buna ilişkin çözümlerinizi veya önerilerinizi nelerdir? Bunun arkasındaki temel amaç nedir? (key signifier ne?)
- Bütçelendirmesi nasıl yapılıyor? Kamu mu? Özel kuruluşlar veya aktörler var mı?
- Projelerin veya politikaların fayda ve maliyetleri nasıl değerlendiriliyor veya ölçülüyor?

LPPUO (Belediye tarafından kamu mekanının planlanması)

- Kim tarafından kimle ve kimin için kamu alanı planlanıyor veya tekrar tasarlanıyor?
- Bu planlamanın arkasındaki görüşler (key insights) ve örnekler nelerdir?

LPPLA (Arazi kullanım işlemleri)

- Mahalledeki arazi kullanım planlamasına ilişkin formal düzenlemeler nelerdir?
- Planlama sürecinde mahalle sakinlerinin, işyeri sahiplerinin ve diğer politik ortakların katılımı nasıl organize ediliyor? veya görüşleri alınıyor?
- Yukarıdan-aşağıya karşı aşağıdan-yukarıya girişimlerin amacı nedir? Nasıl etkiliyor?

LPDEC (Politik temsiliyet ve demokratik karar vermeye ilişkin organizasyonlar)

- Politik temsiliyet ve demokratik karar vermek için ne tür formal işlemler var?
- Hangi toplantılarda kimler temsil ediliyor?
- Mahalleyi aslında kim yönetiyor (devlet, sermaye, elit gruplar)?

4. PROJENİN KENTSEL BİRLEŞMELER AŞAMASI

4.1. Proje Protokolleri İlişkisi

Proje İş Paketleri genel olarak iki temel aşamayı (*tema-odaklı ve birleştirme*) kapsamaktadır. İP4-DEMOGRAFI; İP5-EKONOMİ; İP6-PLANLAMA; İP7-EMLAK iş paketlerinden oluşan *tema-odaklı aşama* tamamlandıktan sonra Projenin ikinci aşaması olan *birleşme aşamasına* geçilmiştir. İlişkisel yaklaşımın uygulanmasını içeren bu aşama bir iş paketi (İP8) ile belirlenmiştir. Proje, yayınların hazırlanması aşaması ile sonlanmaktadır (İP9).

Tablo 2: İş Paketlerinin Listesi

İŞ PAKET NO.	İŞ PAKETİ	REHBER KURUM NO.	REHBER KURUM	BAŞLANGIÇ AYI	BİTİŞ AYI
İP1	Yönetim	1	RU, Radboud University Nijmegen	1	36
İP2	İletişim	2	UNIVIE, University of Vienna	1	36
İP3	Araştırma çerçevesi	1	RU, Radboud University Nijmegen	1	6
İP4	DEMOGRAFI	2	UNIVIE, University of Vienna	4	24
İP5	EKONOMİ	1	RU, Radboud University Nijmegen	4	24
İP6	PLANLAMA	3	ODTÜ, Orta Doğu Teknik Üniversitesi	4	24
İP7	EMLAK	4	RD, Raumdaten GmbH	4	24
İP8	Kentsel birleşme	1	RU, Radboud University Nijmegen	19	30
İP9	Sentez	1	RU, Radboud University Nijmegen	30	36

İP3: Araştırma çerçevesi projenin iki temel aşamasından önce tanımlanmış ve tema-odaklı aşamaya geçilmiştir. Bu aşamada RU grubunun ve projenin lideri Arnoud Lagendijk ile uluslararası bir makale ve ODTÜ grubu olarak ulusal bir makale yayınlanmıştır.

- Comparative Approaches to Gentrification: A Research Framework (Arnoud Lagendijk, Rianne van Melik, Freek de Haan, Huib Ernste, Huub Ploegmakers and Serap Kayasü), *TESG: Tijdschrift voor Economische en Sociale Geographie*, 2014, 105(3): 358-65 (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/tesg.12091/abstract>).
- Bir Araştırma Çerçevesi: Soylulaştırma 2.0 (Serap Kayasü ve Emine Yetişkul), *Planlama Dergisi*, 2013, 23(3), 147-152 (<http://www.planlamadergisi.org/jvi.aspx?pdire=planlama&plng=tur&un=PLAN-43531>).

İP4-7: Projenin iki temel aşamasından birisi olan *tema-odaklı* bu aşamada her ortak, sorumlu olduğu iş paketi hakkında diğer ortakları bilgilendirerek ve koordine ederek önce **Tematik Protokolleri**, daha sonra da **Sentez**

Raporlarını hazırlamıştır. İP6-PLANLAMA iş paketinden geliştirilen ve İP4-8 paketine yönelik İstanbul saha araştırmasının ilk bulgularını içeren uluslararası bir makale yayınlanmıştır.

- Local Responses to Urban Redevelopment Projects: The Case of Beyoğlu, İstanbul (Emine Yetişkul, Serap Kayasü ve Suna Yaşar Özdemir), *Habitat International*, 2016, 51: 159-67 (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0197397515300199>).

Saha araştırmasının bütün proje grubu tarafından bütünlük içinde yürütülebilmesi için mahalledeki soylulaştırma sürecinde yer alan ana aktörlere göre tanımlanan **Saha Araştırması Protokolleri** (*Fieldwork Protocols, FPs*) her çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Saha araştırması Arnhem (Hollanda), Viyana (Avusturya) ve İstanbul (Türkiye) illerinde proje kapsamında seçilen mahallelerde tamamlanmıştır. Saha çalışmasının son durumu Tablo 3'te özetlenmektedir.

Tablo 3. Saha Araştırması Tamamlanan Anket ve Görüşme Sayıları

#	interviews	Due	source	RU		UNIVIE		METU		RD		TOTAL	
				target	completed	target	completed	target	completed	target	completed	target	completed
FP01	academics	April, 2015	interviews	6	4	3	3	5	5			14	12
FP01	academics	April, 2015	documents	yes	yes	yes	almost	yes	yes				
FP02	community	April, 2015	interviews	10	6	15	13	6	6			31	25
FP02	community	April, 2015	documents	yes	no	yes	no	yes	yes				
FP02	community	April, 2015	observations	10	2	5	4	3	3			18	9
FP03	entrepreneurs	September, 2015	interviews	30	8	30	21	10	10			70	39
FP03	entrepreneurs	September, 2015	documents	yes	no	yes	no	yes	yes				
FP03	entrepreneurs	September, 2015	observations	20	8	20	7	10	10			50	25
FP04	housing associations	April, 2015	interviews	4	3	6	5	0	0			10	8
FP04	housing associations	April, 2015	documents	yes	yes	yes	no	0	0				
FP05	investors	September, 2015	interviews	5	4	7	12	4	4			16	20
FP05	investors	September, 2015	documents	?	?	?	?	yes	yes				
FP06	journalists	September, 2015	interviews	2	1	2	2	6	6			10	9
FP06	journalists	September, 2015	documents	yes	almost	yes	ongoing	yes	yes				
FP07	municipality	April, 2015	interviews	10	7	10	10	2	2			22	19
FP07	municipality	April, 2015	documents	yes	no	yes	no	yes	yes				
FP07	municipality	April, 2015	observations	4	0	0	2	2	2			6	4
FP08	political parties	April, 2015	interviews	4	3	7	7	2	2			13	12
FP08	political parties	April, 2015	documents	yes	no	yes	no	yes	yes				
FP09	real estate professionals	September, 2015	interviews	6	7	5	3	12	12			23	22
FP09	real estate professionals	September, 2015	documents	yes	no	yes	no	yes	yes				
FP09	real estate professionals	September, 2015	observations	0	0	5	3	12	12			17	15
FP10	residents	September, 2015	interviews	30	20	40	73	28	28			98	121
FP10	residents	September, 2015	documents	no	no	no	no	yes	yes				
FP10	residents	September, 2015	observations	5	3	0	4	5	5			10	12
FP11	shopping basket	September, 2015	quantitative dat	30	7	30	47	10	10			70	64
FP12	standard metrics	September, 2015	quantitative dat	yes	yes	yes	no	yes	yes				
FP13	visitors	September, 2015	interviews	10	0	10	26	30	34			50	60
FP13	visitors	September, 2015	observations	10	0	0	0	10	10			20	10
TOT	total	September, 2015	interviews	117	63	135	175	105	109			357	347
TOT	total	September, 2015	observations	79	20	60	67	52	52			191	139

4.2. Kentsel Birleştirmeler

İP8: Projenin ikinci temel aşaması olan *birleştirme* aşaması saha araştırmasının tamamlanmasıyla başlamıştır. Farklı aktörlere göre tanımlanan saha araştırması tamamlanma oranlarında farklılıklar gösterse de bütün ortaklar tarafından yürütülmüş ve sınama noktasına ulaşmıştır.

30 -31 Mart 2017 tarihlerinde projenin tüm ortaklarıyla (UNIVIE, RU, ODTÜ ve RD) Viyana'da toplantı yapılmış ve birleştirme aşamasının çıktıkları (İP8 ve İP9) tartışılmıştır. İP6-PLANLAMA iş paketine yönelik İstanbul saha araştırmasının sonuçlarını içeren ve uluslararası bir makale de yayımlanan 'Local Responses to Urban Redevelopment Projects: The Case of Beyoğlu, İstanbul' çalışması sunulmuştur.

İP9: Proje görselleştirmeleri internet ortamında sunulmuş ve final etkinliğini içeren son iş paketi bilimsel yayınların hazırlanması ve proje kitabı basılmasıyla tamamlanacaktır.

Program detayı aşağıda verilen Viyana Toplantısı/Sempozyumundaki RU grubunun ve Projenin lideri Arnoud Lagendijk'in Proje aşamalarını ve bulgularını kısaca özetleyen Açılış Sunuşu örnek olarak aşağıda verilmektedir.

Thursday, 30th March 2017

Venue 1 – 09:30-12:00 University of Vienna, Institute for Geography and Regional Research, Universitätsstrasse 7/5, A-1010 Wien

Meeting Room: 5th Floor, Conference Room C520 (see Map 1-2)

Venue 2 – 13:00-17:00 Pater-Schwartz-Gasse 11A, 1150 WIEN, Stockwerk Coworking Space

BG Beyond Gentrification
Practices & Policies for
Neighbourhood Improvement

Final Event

Beyond catchy concepts, narrow metrics, 'capitalism'

WHO'S YOUR CITY?

HOW THE CREATIVE ECONOMY IS BEING KEPT THE MOST IMPORTANT DECISION OF YOUR LIFE

RICHARD FLORIDA
AUTHOR OF THE RISE OF THE CREATIVE CLASS

2

BG Beyond Gentrification
Practices & Policies for
Neighbourhood Improvement

Final Event

Neighbourhood development:
fighting *against*

- displacement and unwanted 'gentrification'
- vested economic and political interests (from in- and outside)
- reduction to metrics
- narrow framing and polishing as (non) 'creative', 'liveable', 'socially mixed'

3

BG Beyond Gentrification
Practices & Policies for
Neighbourhood Improvement

Final Event

Neighbourhood development:
fighting *for*

- a comprehensive approach
- respect and reward of internal diversity, informality and creativity
- openness about the formal and informal *mechanisms* of intervention and development
- openness to local *practices* (social, entrepreneurial, planning, housing)

4

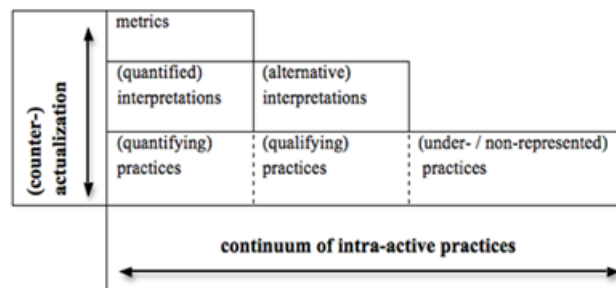
Our approach: Gentrification 2.0 & beyond

- holistic, complexity-oriented
- DEMO-SOC + ECON + PLAN + PROP
- looking into (daily) practices, discourses and metrics
- considering what practices are overlooked or suppressed by discourses, and what discourses by metrics
- revealing established, upcoming and possibly new mechanisms of development

5

Our approach: theoretical framework

6

Our approach: data

- participant observation
- document analysis
- semi-structured interviews with 13 types of parties: inhabitants, entrepreneurs/retail, real estate, journalist, planners, politicians, visitors, community, social workers ...
  - Klarendal (Arnhem) = 82
  - Cihangir (Istanbul) = 110
  - Rudolfsheim-Fünfhaus (Vienna) = 142

7

Findings: local practices

- from established to emergent practices
- Klarendal: 'Ballroom', Night of Fashion – induced by bottom-up 'city-makers'
- Cihangir: Neighbourhood organisation at critical junction between (state) politics and local community
- RF: 'Schwendermarkt' and 'einfach15' – opening up to collaborative practices

Findings: e.g. 'mapping' practices in Klarendal

	Quantified practices	Alternative practices	Emergent practices
DEMO	measuring population ethnic background, defining 'social mix'	community (groups) practices and sentiments	new encounters and events (e.g. Ballroom, Night of Fashion)
ECON	business selection and coaching in 'Fashion Quarter' ('Creative City')	combining different forms of work and living	bohemian life (non-entrepreneurial artists), sharing economy (limited)
PLAN	resource and task allocation, measuring 'liveability' and 'renewal'	governing by 'walking around': social worker, pastor, district police	marking the fashion quarter, squatting, street initiatives
PROP	defining house prices/ rents by comparing with similar, proximate houses	reshaping 'authentic' houses with premium prices	(squatting strongly reduced)

9

Results

- all areas see an influx of policy ideas and approaches (creativity, renewal, mix, ...)
- meeting, but also suppressing alternative/emergent aspirations and practices
- Klarendal: strong role of 'experts' and metrics, balanced by creative 'city-makers'
- Cihangir: political capture and resistance, strong intrusion of 'capitalist' and cultural practices/devices
- RF: politics through community actors, strong role intermediaries in developing local practices
- gentrification occurs – as mediated practice

10

Kaynakça

Bell (2007) The hospitable city: social relations in commercial spaces.

Benson, M. (2014) Trajectories of middle-class belonging: The dynamics of place attachment and classed identities. *Urban Studies*. doi: 10.1177/0042098013516522

Bondi, L. (1991) Gender divisions and gentrification: a critique. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16(1), 157-170.

Bourassa, S. C. (1993) The rent gap debunked. *Urban Studies*, 30(10), 1731-1744.

Bridge ve Dowling (2005) Microgeographies of retailing and gentrification.

Bridge, G. (2001) Estate agents as interpreters of economic and cultural capital: The gentrification premium in the sydney housing market. *International journal of urban and regional research*, 25(1), 87-101.

Bridge, G. (2006) It's not just a question of taste: Gentrification, the neighbourhood, and cultural capital. *Environment and Planning A*, 38(10), 1965-1978.

Brueckner, J. K. (2000) Urban sprawl: Diagnosis and remedies. *International Regional Science Review*, 23(2), 160-171.

Butler, T. (2007) For gentrification? In: *Environment and Planning A*, Vol. 39, 162-181.

Butler, T. and G. Robson (2003) *London Calling. The Middle Classes and the Remaking of Inner London*. Oxford: Berg.

- Butler, T. ve Robson, G. (2003) *London calling: The middle classes and the remaking of inner London*. Oxford: Berg.
- Caliskan ve Callon (2009) *Economization, part 1: shifting attention from the economy towards processes of economization*.
- Caliskan ve Callon (2010) *Economization, part 2: a research program for the study of markets*.
- Callon ve Muniesa (2005) *Economic markets as calculative collective devices*.
- Caufeld, J. (1994) *City Form and Everyday Life: Toronto's Gentrification and Critical Social Practice*, Toronto: University of Toronto Press.
- Clark (2005) *The order and simplicity of gentrification – a political challenge*. Atkinson R. ve Bridge, G. (eds.) (2005): *Gentrification in Global Context*. Routledge. London and New York. 256 -264.
- Clay, P. L. (1979) *The Mature Revitalized Neighbourhood: Emerging Issues in Gentrification*. From *Neighborhood Renewal*. Lees, L., T. Slater ve E. Wily (eds.) (2010): *The Gentrification Reader*. Routledge. New York. 37-39.
- DiPasquale, D., ve Wheaton, W. C. (1996) *Urban economics and real estate markets*. London etc.: Prentice Hall, Inc.
- Garvey, G. (1994) *Facing the Bureaucracy: Living and Dying in Public Agency*, Jossey-Bass Publications.
- Glaeser, E. L., Kahn, M. E. ve Rappaport, J. (2008) *Why do the poor live in cities? The role of public transportation*. *Journal of Urban Economics*, 63(1), 1-24.
- Gyourko, J. ve Saiz, A. (2004) *Reinvestment in the housing stock: The role of construction costs and the supply side*. *Journal of Urban Economics*, 55(2), 238-256.
- Hajer, M. (2003) 'Policy without polity? Policy analysis and the Institutional Void', *Policy Sciences*, 36: 175-195.
- Hammel, D. J. (1999) *Gentrification and land rent: A historical view of the rent gap in minneapolis*. *Urban Geography*, 20(2), 116-145.
- Harvey, D. (2008) *The Right to the City*, *New Left Review*, 53: 23-40.
- Hubbard, P. (2006) *City*. Oxon: Routledge
- Latham (2003) *Urbanity, lifestyle and making sense of the new urban cultural economy: Notes from Auckland, New Zealand*.
- Latour, B. (2005) *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network Theory*, Oxford: Clarendon.
- Lauria, M. ve L. Knopp (1985) *Towards an analysis of the role of gay communities in the urban renaissance*. *Urban Geography*, 6(2), pp. 152-169.
- Lees, L. (2000) *A reappraisal of gentrification: towards a 'geography of gentrification'*, *Progress in Human Geography*, 24(3): 389-408.

- Lees, L., Slater, T. ve Wyly, E. (2008) *Gentrification*. Routledge, New York.
- Lees, L., T. Slater ve Wyly, E. (eds.) (2010) *The Gentrification Reader*. Routledge, New York.
- Ley, D. (1986) Alternative explanations for inner-city gentrification. *Annals of the Association of American Geographers*, 76. 521-535.
- Ley, D. (1987) Reply: The rent gap revisited. *Annals of the Association of American Geographers*, 77(3), 465-468.
- Ley, D. (1996) The new middle class and the remaking of the central city.
- Ley, D. (2003) Artists, aestheticisation and the field of gentrification. *Urban Studies*, 40(12), pp. 2527-2544.
- Marcuse, P. (2009) 'From Critical Urban Theory to the right to the City', *City*, 13(2-3): 185-197.
- McFarlane, C. (2011) 'Assemblage and Critical Urban Praxis: Part One Assemblage and Critical Urbanism', *City*, 15(2): 204-24.
- Millard-Ball, A. (2000) Moving beyond the gentrification gaps: Social change, tenure change and gap theories in Stockholm. *Urban Studies*, 37(9), 1673-1693.
- Osborne, D. ve Gaebler, T. (1992) *Reinventing Government*, Addison-Wesley Publications.
- Podmore, J. (1998) (Re)reading the 'loft living' habitus in Montréal's inner city. *International journal of urban and regional research*, 22(2), 283-302.
- Rosenthal, S. S. ve Helsley, R. W. (1994) Redevelopment and the urban land price gradient. *Journal of Urban Economics*, 35(2), 182-200.
- Savage, M., Bagnall, G. ve Longhurst, B. J. (2005) *Globalization and belonging*. London: Sage.
- Schill, M. H. ve Nathan, R. P. (1983) *Revitalizing america's cities: Neighborhood reinvestment and displacement*. Albany, Ga. : State University of New York Press.
- Slater, T. (2004) 'North American Gentrification? Revanchist and Emancipatory Perspectives Explored', *Environment and Planning A*, 36:1141-50.
- Slater, T. (2006) The Eviction of Critical Perspectives from Gentrification Research. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(4), pp. 737-57.
- Smith, D. P. (2005) Studentification: the gentrification factory? Atkinson, R., Bridge, G. (eds.): *Gentrification in a global context: the new urban colonialism*. Housing and Society Series, Routledge, UK.
- Smith, N. (1979) Towards a theory of gentrification: A back to the city movement of capital, not people. *Journal of the American Planning Association*, 45(4), pp. 538-548.
- Smith, N. (1996) *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*, London: Routledge.
- Smith, N. (1996) *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*, London: Routledge.

Smith, N. (2002) 'New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy', *Antipode* 34(3): 427-50.

Smith, N. (2002) 'New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy', *Antipode* 34(3): 427-50.

Wacquant, L. (2009) *Punishing the Poor: The neoliberal government of social insecurity*. Durham, Duke University Press.

Wyly, E. and Hammel, D. (1999) 'Islands of Decay in Seas of Renewal: Housing Policy and the Resurgence of Gentrification'. *Housing Policy Debate*, 10: 711-71.

Zukin (2008) *Consuming authenticity: From outposts of difference to means of exclusion*.

Zukin (2009) *Changing landscapes of power: Opulence*

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje Yürütücüsü:	Prof. Dr. SERAP KAYASÜ
Proje No:	113K026
Proje Başlığı:	Mahalle Dönüşümündeki Politikalar ve Uygulamalar: 'Soylulaştırma 2.0'
Proje Türü:	Uluslararası
Proje Süresi:	36
Araştırmacılar:	EMİNE YETİŞKUL ŞENBİL
Danışmanlar:	
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi:	ORTA DOĞU TEKNİK Ü. MİMARLIK F. ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA B.
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri:	01/04/2013 - 01/09/2017
Onaylanan Bütçe:	242901.0
Harcanan Bütçe:	175547.46
Öz:	Soylulaştırmaya karşılaştırmalı yaklaşımları ele alan bu projede dört Avrupa kentinde (Viyana, İstanbul, Arnhem, Zürih) uygulanan karşılaştırmalı analiz çerçevesi benimsenmektedir. Bu kapsamda projenin yaklaşımını daha önceki soylulaştırma çalışmalarından ayıran temel ele alış birleştirme kuramının kullanılmasını içermektedir. Çok katmanlı proje çerçevesi ölçümler, yorumlar ve uygulamalar olmak üzere üç farklı aşamayı içermektedir.
Anahtar Kelimeler:	Soylulaştırma, Mahalle Dönüşümü, Birleştirme Kuramı, Cihangir
Fikri Ürün Bildirim Formu Sunuldu Mu?:	Hayır